

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 4 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 27 sistlidne april.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af § 89 rege-
ringsformen;

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändring af § 13 rege-
ringsformen; och

n:o 14, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande
grundlagsbestämmelser om behandlingen af ministeriella ärenden och
kommandomål;

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande och memorial:

n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.
Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ny lag angående
enskilda bankers sedelutgifningsrätt och till ändring i lagen för
Rikets Ständers bank den 1 mars 1830; samt

n:o 2, angående anvisande af medel till arfvoden åt utskottets
kansli; äfvensom

särskilda utskottets memorial n:o 2, angående aflöning åt dess
tjenstemän och vaktbetjening.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nädiga *Kongl. Maj:ts*
proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående ändrad *proposition*
lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. *ang. ändrad*
lydelse af 10
kap. 14 §
strafflagen.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet för att uttrycka mitt
beklagande öfver, att ett sådant lagförslag, som det, hvilket nu skall
remitteras till lagutskottet, kunnat framkomma. Jag hoppas af ut-
skottet och Riksdagen, att de skola finna, att en sådan lag som den
ifrågavarande är hvarken nödig eller nyttig, utan tvärt om ganska

Kongl. Maj:ts
proposition
ang. ändrad
lydelse af 10
kup. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

skadlig. Den har verkat skadligt redan derigenom, att den framkommit, och genom det högst oangenäma intryck, den väckt och kommer att väcka.

Den har redan fått sitt namn — en farlig sak, då det gäller lagstiftning. Den har blifvit kallad en »munkorgslag», och jag fruktar, att den kan komma att få ett ännu värre namn.

Äfvenledes har det brådslande sätt, hvarpå detta lagförslag framkommit, gjort ett mycket dåligt intryck. Att ett så viktigt lagförslag framkommit i riksdagens sista timma, för att under loppet af några få dagar remitteras till lagutskottet och sedan af Riksdagen afgöras, är ej egnadt att tillvinna detsamma några allmänna sympatier. Man måste här fråga, hvad som passerat, som kunnat föranleda till framläggandet af en lag, från hvilken vi nu varit befriade i ättio år, då något verkligt behof deraf ej förefunnits.

Förklaringen skulle ligga deri, att här i Stockholm bildats en socialdemokratisk förening och att det hålles folkmöten vid Lill Jans, der åtskilliga råa och samhällsfientliga yttranden fälts, utan att något verksamt ingripande skett från myndigheternas sida, äfven då de, efter mitt förmenande, dertill haft full befogenhet. Jag beklagar mer än någon annan detta tal. Jag underskattar ej talets betydelse, ty talet är handlingens moder. Men frågan är, mine herrar, om icke det är bättre att detta tal kommer så öppet och oförtäckt fram, som nu skett, än om det banar sig en väg på hemliga stigar.

Vi hafva fått en ordningsstadga för rikets städer stiftad, till min förvåning, af Kongl. Maj:t allena, i administrativ väg, der man gjort ett djupt ingrepp i den församlingsfrihet, som eljest anses vara ett fritt folks oafytterliga egendom. Man har låtit det passera, därför att det i tillämpningen ej medfört några vådor. Men säkert är, att uti den ifrågavarande lagen och i dess tillämpning ligger ett ganska farligt vapen.

Vidare har den nu föreliggande lagen ett stort fel, ity att den är alltför uttänjbar och sväfvande, och det är en mycket vanskelig sak, särskildt på brottmålslagstiftningens område. Hvad vill t. ex. detta säga: »hvar som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, uppmanar till våld mot person eller egendom» — men deremot lennar ju redan vår gällande strafflag skydd — »eller till annat brott, hvarå straff efter denna lag följa kan.» Vi hafva en ganska vidlyftig strafflag, som uppräknar en massa brott. Sälunda skulle hvarje handling, hvart taladt ord — ty det är ej fråga om det tryckta ordet, endast om det talade — det må nu vara uppsåtligt eller oafsigtigt, öfverlagdt eller ej öfverlagdt, som skulle kunna betraktas såsom uppmaning till att öfverträda något af de många i strafflagen upptagna stadganden om brott, hvarå straff följa, komma att lyda under denna lag. Vidare talas om att »förleda till ohörsamhet emot lag eller laga myndighet». Men så komma vi till en redaktion, som torde sakna motstycke inom vår lagstiftning: »den som uppviglar till åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess

bestånd.» »Uppvigla till en åtgärd» — om någonting är tänjbart och sväfvande, så må det väl vara ett sådant stadgande. Låt vara, att vi nu leva under en »försönlighetsregering» — en sådan lag som denna skulle dock lätt nog kunna bryta den ståndpunkten. Och för öfrigt kunna andra tider komma, då vi ej hafva en så beskedlig regering, utan en regering, som kanske skulle vilja begagna sig af ordalydelsen i denna lag.

*Kongl. Maj:ts
proposition
ang. ändrad
lydelse af 10
kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

»Samhällsordning» — ja, äfven der hafva vi ett mycket sväfvande uttryck. Det finnes näppeligen någon enda bestämmelse i vår lagstiftning, hvilken ej hänför sig till samhällsordningen.

Och nu skulle det ej tillåtas någon att säga: »bort med denna del af samhällsordningen», ändock det finnes så många moment i vår samhällsordning, som otvifvelaktigt böra bort. Sälunda fattades t. ex. i går ett beslut, hvilket gick ut på att ändra en del af samhällsordningen, med anledning af hvilket beslut jag icke skall tröttna att ständigt både i tal och tryck utropa: bort med denna samhällsordning!

Hvad skulle nu följden blifva, om vi antoge en så olycklig lag? Jag ber blott att få erinra om de lagar, som framkallade revolutionen i Frankrike 1830. Följden blefve naturligtvis den, att en massa samhällselement, som nu framträda fritt och i öppen dag, så att man åtminstone vet hvad de gälla och hvad de gå för, derefter skulle dölja sin råhet i skuggan och gå in i andra förbund — och så, mine herrar, stå vi inför de hemliga sällskapens fara. Vårt land har hittills varit till den grad fritt från dylika hemliga sällskap, att då för några år sedan en ryktbar revolutionsman kom hit och bad att få blifva presenterad för vår revolutionskomité, då måste den tilltalade med ledsnad bekänna: »min herre, vi hafva ej någon revolutionskomité».

Men det skulle kunna hända, att vi komme derhän, och hvad de hemliga sällskapen innebära, derpå hafva vi, vill jag tro, ett fruktansvärdt vittnesbörd, som ligger oss ganska nära.

Jag kan icke underlåta att ännu en gång uttrycka min verkliga bedröfvelse, att en sådan lag skulle komma öfver vårt fria land.

Jag anhåller att dessa mina ord, till den otvifvelaktigt ganska obetydliga kraft och verkan det kan hafva, måtte få till utskottet åtfölja det kongl. lagförslaget.

Herr Casparsson: Jag skall icke tillåta mig att genom någon pröfning af lagförslagets detaljer gå lagutskottet i förväg, men i motsats till den föregående talaren ber jag att till Kongl. Maj:ts regering, särskildt herr justitieministern, få frambära min vördnadsfulla tacksägelse för att denna fråga blifvit framlagd, och jag tror att bakom detta erkännande stå tusental af dem, hvilkas röster ej mycket höras i sorlet af dagens frågor, men hvilka till en början med löje, sedermera med harm och slutligen med oro bevittnat de missbruk, hvartill yttrandefriheten begagnats, och till mig har den frågan ofta blifvit framställd: skola då icke statsmagterna ingripa och stäfja ofoget?

Kongl. Maj:ts
 proposition
 ang. ändrad
 lydelse af 10
 kap. 14 §
 strafflagen.
 (Forts.)

I vårt land, med dess urgamla frihet, tror jag ej att friheten löper fara annorledes än genom dess missbruk och förvillelser, och i syfte att stäffa dessa tror jag ock, att denna lag framkommit.

Den föregående talaren ordade om franska revolutionen 1830. Ja, man bereder sig ju nu att fira minnet af den långt betydelsefullare stora revolutionen 1789.

Må vi erkänna dess välgärningar, men må vi ock taga varning af dess misstag. Jag ber att i detta fall få erinra om ett yttrande af en utaf revolutionens offer, en synnerligen snillrik och begåfvad qvinna, som genom sitt personliga inflytande haft ej ringa del i befrämjandet af revolutionens läror. Då hon fördes upp på schavotten för att lägga sitt hufvud under guillotinen, utropade hon: O frihet, huru många brott begår man icke i ditt namn!

Till några brott har friheten i vårt land ej ledt, men till mycket ofog, och det är för att förekomma brott, som man bör söka hejda ofogtet.

Herr Hedlund: Då jag undertecknat inbjudningen till den fest, som den föregående talaren i sitt anförande vidrört, upptager jag hans handske.

Franska revolutionen 1789 står ej förgäfvets inskrifven i verldshistorien såsom en ny epok, såsom början till ett nytt tidehvarf.

Det var dock ej i följd af saken utaf tvångslagar, som denna revolution bröt ut, utan den hade sin grund i det gränslösa och nesliga godtycke, med motstycke allenast i romerska kejsardömetts dagar, som under århundraden herskat på samhällets höjder i Frankrike, och uti de tvångslagar, hvarigenom detta system uppehölls. Detta var revolutionens orsak. Jag måste beklaga, att det ej öppet uttalades uti den inbjudning, hvars formulering jag först i dag sett, att det är till minne af 1789 års revolution, ej till erinran af de derpå följande åren, som denna fest skall firas. Ty visserligen var den dag vigtig, då franska riksständerna sammanträdde i Versailles, ännu vigtigare den dag, då Bastiljen med allt det otyg, hvars symbol den var, störtades, men af ännu mera betydelse var det, då franska folkets mäktiga adel och presterskap, med den största entusiasm, i augusti samma år slöto sig till folkets sak, i det de afsade sig sina gamla företrädesrättigheter.

Att den bar faror i sitt sköte, det må skrivas på de förflutna tidernas räkning, men ej läggas allt för mycket de upprörda folkmassorna till last. Men vill man föra oss in äfven på revolutionens senare skede, med dess faror, så må man då gå in på den väg, som den föregående talaren med så mycken värme prisade.

Herr Reuterswärd: Den nästföregående talarens anföranden, i synnerhet det senaste, har gifvit oss en liten försmak af den fest, som skall firas i morgon, och om den rigtning, hvaruti denna fest kommer att gå.

Jag vill ej på förhand yttra mig derom, men i sitt första yttrande beklagade samme talare djupt, att den nuvarande regeringen

framlagt det förslag, som nu föreligger, och då det tyckes vara meningen, att man, innan den kongl. propositionen ens af kammaren remitterats, skall diskutera densamma, så ber jag få säga, att det är hög tid att denna lag framkommit.

Talaren nämnde, att det försports stor missbelåtenhet med detta kongl. förslag. Ja, det kan bero på inom hvilka lager man rör sig. Men jag vågar säga, och jag är fullkomligt öfvertygad derom, att intet lagförslag på senare tider framkommit, som väckt så stora sympatier som denna, inom riksdagen åtminstone.

Jag hoppas därför all framgång för detta lagförslag och ber att, i likhet med den andre talaren i ordningen, få till den nuvarande chefen för justitiedepartementet uttrycka min tacksägelse, att man ändtligen kommit derhän, att man insett nödvändigheten af att här finnes en lag, som kan lägga band på sjelfsväldet. Ty får det fortfarande, som det hittills gjort, då stå vi revolutionen nära, och jag hoppas att ingen i denna kammare skall önska, att vårt gamla Sverige skall utsättas för samma vådor, som andra länder och vi sjelfva en och annan gång inom vårt eget land fått bevittna.

Jag helsar denna lag välkommen, och jag hoppas att lagutskottet, i stället för att mildra den, skall hellre göra allt för dess skärpning.

Herr af Burén: Äfven jag önskar framgång åt denna lag, och jag vill endast upplysa den ärade talaren på denna bänk, hvarför jag tror att lagen framkommit. Det är det upplösningsarbete, som enligt min uppfattning pågår inom familj, stat och kyrka och framkallat den sjelfviskhetens ande i tal och skrift, som allt mer och mer vill göra sig gällande — det är detta, som enligt min tro nödvändiggör denna lag, åt hvilken jag nu, jag upprepar det, önskar all möjlig framgång.

Herr Casparsson: Jag skall blott anhålla att få lugna den förste talaren, hvilken syntes något upprörd, att jag med mitt ytt-
rande alls icke åsyftade den fest, som kommer att firas här i Stockholm, och hvartill han, efter hvad jag nu erfarit, är en af inbjudarne, utan den stora fest, som skall ega rum i Paris, i revolutionens centrum. Det var *den* jag menade.

Efter härmed slutad öfverläggning blef den kongl. propositionen tillika med de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena hänvisad till lagutskottet.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 26 punkten af utskottets betänkande n:o 10, angående tullbevillningen, godkändes den af utskottet i memorialet föreslagna voteringsproposition.

Kongl. Maj:ts
proposition
ang. ändrad
lydelse af 10
kap. 14 §
strafflagen.

(Forts.)

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda betänkande n:o 15.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 26 och 27 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utbyte af mark mellan kronan och Stockholms stad vid Artilleriplanen m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ifrågasatt
försäljning af
åtskilliga kro-
nans jordom-
råden i Malmö
m. m.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 26 och 27 nästlidne april bordlagda utlåtande n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Denna fråga angående kasernbyggnader i Malmö — ty det är egentligen detta, den föreliggande frågan gäller — har under årtionden varit föremål för utredning och underhandlingar, dels emellan Kongl. Maj:t och dess underordnade myndigheter och dels emellan Kongl. Maj:t och Malmö stad.

Kasernetablissemnetet i Malmö är, såsom af statsrådsprotokollet synes, i ett särdeles miserabelt skick. Det inköptes för 60 år sedan och med detsamma följde två gamla stallar, uppförda på gamla igenfyllda fästningsgrafvar, af resvirke och soltorkadt tegel. Sjelfva kasernen är ej i så dåligt skick, men den är alldeles för liten för den styrka, som der borde inqvarteras, och bristerna i dess inredning göra den särdeles ändamålsvidrig till kasern. Utanför ligger ett ridhus på stadens mark, hvilket är i mycket dåligt skick. Stallarne äro likaledes miserabla, och två gånger hafva svåra epidemiska sjukdomar der utbrutit, så att hästarne måst dels nedslagtas, dels bortföras. Dessa usla byggnader kostade i reparation för fyra år sedan 24,000 kronor. Hela inredningen måste rifvas ut, och de gamla dåliga lerväggarne omrappas.

Det är sålunda i hög grad önskligt, att ett nytt kasernetablissemnet snarast möjligt blifver uppfördt.

Olika förslag dertill hafva blifvit utaf arméförvaltningen ej mindre än 9 särskilda gånger utarbetade. Frågan upptogs för några år sedan, och man försökte då genom utbyte af tomter med staden komma till något resultat, men stadens anbud blef, såsom varande otillfredsställande, ej antaget.

Äfven det s. k. fotexercisfältet är mycket otillräckligt och illa beläget, såsom allt mera kringbygdt.

Såsom synes af den kongl. propositionen, har staden ett par gånger gjort anbud på kronans ifrågavarande tomter, men anbudena

hafva alltjemt blifvit af arméförvaltningen afstyrkta. Äfven det anbud af 400,000 kr., som staden afgaf 1885, blef ej tillstyrkt af arméförvaltningen, emedan deruti, enligt förvaltningens åsigt, äfven borde ingå en summa för stadens befrielse från inqvarteringsskyldigheten, hvarifrån staden önskade blifva frigjord.

Så upptogs saken å nyo, och efter nya underhandlingar bjuder staden nu ett pris af 500,000 kronor med vilkor att blifva befriad från inqvarteringsbördan, att få svar under loppet af innevarande år samt slutligen att hela Kronprinsens husarregemente skall dit förläggas. Der finnas för närvarande förlagda 3 sqvadroner, under det att för några år sedan, då kasernetablissemnetet i Helsingborg uppfördes, de 3 öfriga sqvadronerna blefvo dit förlagda, nemligen en från Engelholm, en från Ystad och den tredje från sin inqvartering i Helsingborgs stad.

Kongl. Maj:t har ansett, att man skulle kunna bifalla hvad som nu af Malmö stad begärts, och i stället skulle etablissemnetet i Helsingborg användas vid öfningarna med de två indelta stora kavalieriregementenas exercis- och rekrytsqvadroner. Äfvenledes skulle i sammanhang dermed finnas en depöt för Kronprinsens husarregementes hästar, hvarigenom detta etablissemnet blefve fullt upptaget nästan hela året om. För 5 sqvadroner skulle således byggas i Malmö, dock icke för större styrka deraf, än som ligger inne hela året om. Den sjetta sqvadronen skulle förflyttas till Stockholm, att förenas med lifgardet till häst.

Förslaget är temligen fullständigt, och dess framgång önskvärd. På denna grund anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Då detta förslag angående uppförande af nytt kasernetablissemnet i Malmö enligt min uppfattning är af icke obetydlig vigt så väl i militäriskt som i ekonomiskt hänseende, anhåller jag att en liten stund få taga kammarens tid i anspråk. Jag får då till en början framhålla, att för nära 60 år sedan köptes dessa byggnader. I hvilket tillstånd de då voro, kan jag icke nu säga, men jag antager att de redan då voro gamla, och att de nu äro synnerligen usla, vet man af de mångfaldiga undersökningar, som å dem verkstälts på senare tider. 1883 års Riksdags revisorer reste dit ned och funno stallarne alldeles oändamålsenliga och i ganska bristfälligt skick — ett omdöme som sedermera af arméförvaltningen vidgades till att de voro nästan fallfärdiga. Dessa stallar, som ursprungligen voro afsedda för de små hästar, som förut funnos vid regementet, äro alldeles olämpliga för de stora hästar, som nu begagnas. Spiltorna äro nemligen så korta, att hästarne få ligga till stor del utanför på stallgångarne; vidare äro ofvanpå stallarne utan trossbottnar rustkamrarne, samt expeditionerna utan alla eldstäder inrymda i dessa rustkamrar. Många förslag att förbättra dessa förhållanden hafva gjorts. Redan för 35 år sedan framlades ett förslag att utvidga och ombygga etablissemnetet, men förslaget afslogs. 1874 framlades ett nytt förslag i enahanda rigtning, men undansköts

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.

(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af ättskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. med anledning deraf, att man väntade en fullständig reorganisation af hela armén. På samma sätt 1876 o. s. v.

Så kom 1883, då man ytterligare tog i tu med frågan och då Riksdagens revisorer, såsom jag nyss nämnde, reste dit ned och utom de förut nämnda anmärkningarna emot stallarne funno en mängd fel och anmärkningar emot sjelfva kasernen, köken, vakt- och arrestrummen m. m. (Chefen för fortifikationen uppgjorde då ett nytt förslag att bygga etablissement för 3 sqvadroner af Kronprinsens husarregemente i Malmö. Enligt detta förslag, som skulle kosta omkring 713,000 kronor eller ungefär samma summa, som nu blifvit ifrågasatt, skulle tre sqvadroner ligga qvar i Helsingborg och tre i Malmö. Kasernerna skulle byggas på den s. k. Engeströmska lyckan, eller densamma som nu är i fråga, jemte kronan tillhöriga tomter utanför Malmö. Kronan lät då sjelf värdera de kronan tillhöriga tomterna, hvilka jemte det nuvarande kasernetablissemnetet m. fl. byggnader beräknades till 424,000 kronor, och derefter tillfrågades stadsfullmäktige i Malmö om de ville köpa tomterna. Dessa tillsatte en komité, som utredde frågan och uppgaf sitt pris, men tillika utvidgade frågan, för att få alla tomtförhållandena en gång för alla utredda mellan kronan och Malmö stad. Stadsfullmäktige tyckte priset vara för högt tilltaget, i synnerhet på kronotomterna, och beräknade värdet till 366,000 kronor, men erbjödo de sig det oaktadt att betala 400,000 kronor. Chefen för fortifikationen framhöll dock att detta anbud var för lågt, emedan de icke alls beräknade något för att staden skulle slippa inqvarteringsskyldigheten, hvilken kapitaliserad beräknats till 100,000 kronor. Stadsfullmäktige tillfrågades i anledning deraf, huru vida de icke ville höja sitt pris, och, då de härtill svarade nej, förföll hela frågan. År 1887 upptogs likväl frågan å nyo på enskild motionärs tillstyrkan, och man lyckades då förmå stadsfullmäktige att bjuda 500,000 kronor, dock endast under förutsättning att hela Kronprinsens husarregemente skulle förflyttas dit och att anbudet icke skulle stå längre än detta år.

Regeringen framlade då i början af riksdagen i sammanhang med förslaget till ny kavalleriorganisation ett förslag till försäljning af ifrågavarande tomter samt byggande af etablissement, och då det förstnämnda förslaget föll, framlades ett nytt förslag. Enligt detta skulle anläggningskostnaden för det nya kasernetablissemnetet i Malmö uppgå till 710,000 kronor, beräknadt för förläggande till Malmö af 5 sqvadroner, med mindre styrka inne om vintern. Man har i detta förslag gått så sparsamt som möjligt till väga och därför beräknat att hafva qvar 90 depöthästar i Helsingborg. Utskottet har likväl icke heller velat tillstyrka detta förslag och dervid såsom hufvudmotiv framhållit, att då frågan om kavalleriets omorganisation fallit, borde icke heller detta förslag om nytt kasernetablissemnet i Malmö bifallas. Jag kan dock icke se, att dessa båda saker hänga så tillsammans.

Att, då kavalleriförslaget föll, den dermed i sammanhang inlemnade propositionen icke heller bifölls, var helt naturligt, och därför tog också regeringen tillbaka detta förslag. Detta skäl gäller

dock icke för den sedermera framlagda propositionen, som alls icke har något att göra med en omorganisation af kavalleriet, utan är helt och hållet byggd på den nuvarande organisationen. Att vänta på ett fullständigt organisationsförslag för kavalleriets ombildning kan ju icke gerna vara lämpligt, ty jag förstår verkligen icke, huru ett sådant förslag skulle se ut, som i närvarande stund skulle hafva utsigt att vinna framgång. Den nuvarande kavalleristyrkan är huvudsakligen byggd på indelt stam; detta skulle man således ändra, men Riksdagen har afslagit att taga en värfvad stam och lärer ej heller vilja taga en grundad på värnpligt. Nog kan man framlägga förslag, det är ingen svårighet, men att få något sådant antaget, dertill finnes ingen utsigt. Sälunda är det icke skäl att af denna anledning uppskjuta frågan om kasernbyggnaderna i Malmö. Derför att kavalleriorganisationen föll och derför att Malmö stads förslag om inlösen af kronotomterna faller, lärer det väl icke vara skäl att också låta stallarne falla, utan man borde väl under alla förhållanden söka åstadkomma ett ordentligt kasernetablissemment i Malmö.

Vidare har utskottet sagt, att det icke vore någon brådska med att nu besluta sig för ifrågavarande försäljning, emedan tomtvärdena helt säkert skulle ytterligare komma att stiga. Detta tror jag dock man har svårt att bestämma. Det är icke lätt för en enskild person, som kan följa med tomtprisen, att spekulera i tomter, och ännu mindre tror jag detta lämpa sig för en sådan apparat som Kongl. Maj:t och Riksdagen. Man såg huru det var, då fråga uppstod att öfverlemna gardesbyggnaderna här i Stockholm till ett konsortium, och hurusom man då var rädd för att få för litet betaldt. Resultatet deraf ser man, och skulle man nu göra lika, tror jag att resultatet också skulle blifva detsamma. Det är det förhållandet med dessa tomter i Malmö, att det alls icke är så säkert, att de främdeles skola gå lika lätt åt som nu. Hvarför Malmö stad nu önskar komma i besittning af dem, är emedan den håller på att ordna sitt afloppssystem och anlägga kloakledningar, och då vill man draga utpumpningarna öfver dessa tomter, såsom den beqvämaste vägen, men, faller nu detta förslag, har man naturligtvis icke vidare samma intresse att komma i besittning af tomterna. Dessa tomter duga för öfrigt icke till byggnadstomter, ty dertill äro de alldeles för sankta, utan enda möjligheten att draga nytta deraf är att der gräfvä kanaler och sedermera anlägga parker och planteringar, och för sådana tomter betalas icke mycket per kvadratfot. Jag tror derför att det är en vida vanskligare spekulering att vänta på tomtvärdets stigande än att nu antaga ett bestämdt och högt anbud.

Vidare säger man, att det blir mindre kostnader vid att bygga till det redan befintliga kasernetablissemmentet i Helsingborg och förlägga dit hela Kronprinsens husarregemente, men detta låter sig icke göra, ty man kan icke vara helt och hållet utan garnison i Malmö. Man skulle äfven härigenom vinna en sak till, som är af vigt så väl i militäriskt som i ekonomiskt hänseende, nemligen att erhålla ett ordnad etablissemment för skånska dragonregementet. Nu ligger dess chefsexpedition förlagd i Kristiansstad, exercisplatsen

Ifrågasatt försäljning af ötskellig kronans jordområden i Malmö m. m.

(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.
(Forts.)

är å Ljungbyhed och rekrytskvadronen är förlagd till Ystad, därför att derstädes finnes ett gammalt dåligt kasernetablissemment. Det är långa omgångar och dyrt med tillsyn och transporter, hvarför det vore särdeles fördelaktigt, om detta regemente kunde få eget etablissemment i Helsingborg. Här har jag i min hand en karta öfver kasernetablissemmentet i Ystad, hvaraf den som vill kan taga del. Detta etablissemment är ytterst trångt och dåligt. Byggnaderna äro med trätrappor i hus af flera våningars höjd samt sålunda ytterst eldfarliga. Stallarne äro små och trånga samt osunda, så att sjukdomar der ofta förekomma, och ridhuset är litet och mörkt, från kaserngården äro portarne åt en liten trång och smal gata, hvarför i händelse af eldsvåda man skulle löpa stor fara att ej få ut hästarna, utan att de alla skulle gå förlorade. Allt detta måste ordnas, och man har därför från chefen för regementet infordrat kostnadsförslag öfver att sätta detta etablissemment i användbart skick. Det uppgjorda förslaget slutar på 107,000 kronor, och detta endast för att få gymnastik och ridhus m. m. så denna summa bör i alla händelser gå ut, äfven om detta förslag, hvarom nu är fråga, icke går igenom. Dessutom kunna icke byggnaderna i Malmö användas utan ganska dyrbara reparationer, förslagsvis uppgående till 50- å 100,000 kronor, och då äro ju dessa penningar borta, som det nu är fråga om att anslå.

Hvad värdet på tomterna beträffar, är väl möjligt, att om det nu gjorda anbudet förfaller, så får man icke mer än 350,000 kronor för dem, och sålunda är det icke blott en militärisk fördel att få detta ordnad, utan äfven en ekonomisk vinst man gör genom att antaga Malmö stads anbud och på detta sätt antaga Kongl. Maj:ts framställning. Jag vågar sålunda af rent ekonomiska skäl förorda bifall till kongl. maj:ts proposition.

Herr Casparsson: Säsom kammaren behagade finna, har jag anmält reservation mot den motivering utskottet här använt. Sedan utskottet först sagt, att det är mindre nödigt att sammanföra och förlägga hela Kronprinsens husarregemente i en kasern, talar utskottet om möjligheten af att till Helsingborg förlägga alla fem skvadronerna. Jag hemställer huru vida det kan vara skäl uti att Riksdagen uttalar sig för lämpligheten af att göra en så stor och folkrik stad som Malmö alldeles utan garnison, i synnerhet efter den erfarenhet vi denna vinter derifrån fått. Jag tror att det vore oförsigtigt af Riksdagen och i synnerhet af Första Kammaren att göra ett sådant uttalande, och detta är skälet, hvarför jag icke kunnat instämma i utskottets motivering. Hvad sjelfva saken beträffar, delade jag inom utskottet fullkomligt den åsigten, att det vore af behovet påkalladt att ombygga kasernetablissemmentet i Malmö. Jag har med egna ögon sett detsamma och kan intyga, om ytterligare intyg behöfvas, att det befinner sig i ett synnerligt uselt skick. Betänkligheter uppstodo inom utskottet emot att nu i Malmö uppföra ett så stort kasernetablissemment som för 5 skvadroner, då man nyss gjort så stora anläggningar för att flytta 3

sqvadroner af regementet till Helsingborg. Den summa, som vid 1880 års riksdag begärdes för kasernbyggnaderna i Helsingborg för tvenne sqvadroner, uppgick till 358,000 kronor. Sedermera har man från annat håll skaffat medel till förläggande af ännu en tredje sqvadron till Helsingborg. Huru stor den därför nödiga summan var, känner jag icke, men att detta etablissemment i Helsingborg kostat en dryg summa, är säkert. Detta har synts utskottet vara en dålig hushållning, och jag kan icke neka till att jag delar den uppfattningen. Det säges visserligen, att kasernetablissemmentet i Helsingborg skulle kunna användas för exercissqvadronerna vid skånska husar- och dragonregementena, af hvilka för närvarande den förra är förlagd till Herrevadskloster och den senare till Ystad. Det är sålunda åtminstone icke för närvarande nödvändigt att nu förflytta exercissqvadronerna till Helsingborg.

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.

(Forts.)

Jag yrkade inom utskottet på en återremiss, för att få ett uttalande öfver förslaget till uppförande af kasernetablissemmentet i Malmö för tre sqvadroner af Kronprinsens husarregemente, men denna återremiss mötte svårigheter dels på grund af den långt framskridna tiden och dels därför att det icke inkommit nödiga handlingar, så att man på grund af ritningar och kostnadsförslag kunde se hvad ett sådant kasernetablissemment för tre sqvadroner skulle kosta.

Vid sådant förhållande hade jag icke annat att göra än att sluta mig till pluralitetens inom utskottet åsigt, nemligen att för närvarande afstyrka Kongl. Maj:ts proposition. Jag gjorde detta med en viss motvilja, emedan kasernen i Malmö verkligen befinner sig i mycket uselt skick, men jag gjorde det likväl, och detta hufvudsakligast af sparsamhetsskäl, emedan jag anser att Riksdagen just i fråga om kasernbyggnader icke bör gå för slapphänt tillväga. Dessa byggnader kosta nemligen så mycket, att jag tror de böra påkalla all möjlig uppmärksamhet från Riksdagens sida.

Vid sådant förhållande har jag icke annat att göra än att biträda sjelfva klämman i utskottets förslag med utslutande i motiveringen af orden: »helst äfven andra skäl tala mot ett sådant besluts fattande i frågans nuvarande skick. Då regementet har årliga möten å Bonarps hed, synes dess sammanförande och förläggning i en enda kasern mindre nödig, och i allt fall föreställer sig utskottet, att, innan något beslut om kasernen i Malmö fattas, det borde utredas, huru vida icke ändamålet kunde lika väl, och med vida mindre kostnad, vinnas genom en sådan tillbyggnad å etablissemmentet i Helsingborg, att ytterligare två sqvadroner kunde dit förläggas, och detta nyligen med stor kostnad uppförda etablissemmentet således fortfarande för sitt ändamål användas».

På detta yrkande skall jag vördsamt anhålla om proposition.

Herr Tamm, Hugo: Uti det kongl. förslaget om indelta kavalleriets omorganisation ingick äfven planen att i Malmö uppföra en kasern för Kronprinsens husarregementes skolsqvadron, hvilken byggnad enligt alla intyg är nödvändig, då den gamla kasernen lär

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.

(Forts.)

vara högst bristfällig, hvarför härom icke förefunnits någon menings- skiljaktighet. Medlen till den nu föreslagna byggnaden skulle hufvudsakligen beredas genom försäljning till Malmö stad af vissa tomter för ett pris af 500,000 kronor, som staden erbjudit sig att betala under det vid anbudet fogade vilkoret, att beslut i ämnet skulle vara fattadt före år 1891, efter hvilken tid Malmö stad icke skulle anses bunden af sitt anbud. Det är därför helt naturligt, att herr statsrådet ansett sig böra så hastigt efter det förra förslagens fall framlägga nytt förslag om uppbyggande af en kasern för ifrågavarande regemente. Statsutskottet har emellertid, såsom af betänkandet synes, icke kunnat förorda detta förslag, och jag skall bedja att få anföra några af skälen härtill, emedan jag anser, att dessa skäl hvarken riktigt uppfattades af den andre talaren i ordningen eller fullständigt berördes af den siste talaren.

Ser man närmare på det förslag, som i de båda kongl. propositionerna framstälts, finner man, att i propositionen n:o 1 rörande kasernbyggnaden i Malmö krigsministern förklarar, att »sambandet emellan denna fråga och förslaget om svenska kavalleriets omorganisation föranledt, att det definitiva afgörandet deraf undan- skjutits», men att, sedan beslut angående kavalleriets omorganisation fattats, hinder för byggnadsfrågans lösande undanröjts. Sedan den kongl. propositionen om kavalleriets ombildning afslagits, står frågan nu på precis samma ståndpunkt som förut, och samma hinder före- finnes. Hindret, såsom af handlingarna i ärendet framgår, har be- stått deri, att den största osäkerhet rådt rörande omfattningen af kasernbyggnaden. Den ena gången har man föreslagit och i enlig- het dermed uppgjort ritningar för att förlägga två, den andra tre sqvadroner till Malmö; sedan har man föreslagit att dit öfverflytta alla regementets sex sqvadroner och nu senast att bygga för fem sqvadroner. Herrarne finna således, att inom krigsstyrelsen den största villrådighet förefunnits huru man borde förlägga regementet. Statsutskottet har därför gjort frågans lösning hufvudsakligen be- roende af att ett bestämdt beslut fattas om för huru många man och hästar man skall bygga, innan man börjar bygga.

Nu säger herr statsrådet i propositionen n:o 2, att han anser det ur militärisk synpunkt vara så förmånligt, att man förlägger fem sqvadroner till Malmö, att han tager för gifvet att Riksdagen ej skall hafva något att deremot erinra, utan att allt skall gå väl. Äfven den grunden synes mig något osäker, men hufvudsak är att allt bör vara pröfvadt och fastställt, innan man fattar beslut att börja bygga en kasern, som faktiskt kommer att kosta 800,000 kronor, äfven om nu blott begäras 700,000, ty om man också till en början underlåter att sätta upp åskledare eller att iordningsätta ribbana, lära nog anslag dertill snart följa efter.

Den föregående talaren har sagt, att statsutskottet inlåtit sig på spekulationer om huru dessa trupper lämpligen borde förläggas, hvarför han yrkat att ett stycke af motiveringen skulle derur utgå. Men detta har statsutskottet icke sagt. Det har helt enkelt ansett att, då nyligen i Helsingborg en kasern med stor kostnad bygts,

men det deremot måste byggas en sådan i Malmö, det kunde vara klokt — att först *utreda* huru vida Helsingborg bör blottas på alla trupper, eller om icke till ekonomisk fördel två sva droner kunna der få kvarvara och tre förläggas i Malmö, eller någon utvidgning af Helsingborgskasernen ske. Statsutskottet har funnit det vara äfventyrligt att nu snart sagdt alldeles slopa det nya etablissementet i Helsingborg utan att ens fråga efter, om ej klokast vore att några sva droner ligga i Helsingborg och några i Malmö.

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.
(Forts.)

Det är visserligen sant, att sådana frågor som denna icke få afgöras uteslutande från ekonomisk synpunkt, men med den erfarenhet vi hafva från kasernbyggnaderna i Stockholm för dragonerna och gardesregementena, torde det vara ursäktligt, om statsutskott och Riksdag uttala ett varnande ord, att äfven den ekonomiska sidan bör noga beaktas och öfvervägas. Något annat innehålla ej de skäl i utskottets betänkande, hvilka herr Casparsson yrkat skulle utgå. Saken är således helt enkel, nemligen att, innan Riksdagen går in på att bevilja en så stor utgift som den här föreslagna, den bör hafva utredning så väl i militäriskt som i ekonomiskt hänseende angående hvad som verkligen är fördelaktigt.

På dessa grunder anhåller jag om bifall till statsutskottets hemställan utan förändring af dess motivering.

Friherre Barnekow: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af herr krigsministern. Han fälde nemligen i sitt anförande det yttrande, att då Riksdagen afslagit förslaget om det indelta kavalleriets sättande på vakans, och Riksdagen ej heller ville gå in på införandet af allmän värnpligt, kunde följden häraf ej blifva annan, än att vi finge blifva vid det gamla. Jag beklagar mycket, att detta yttrande fälts. Jag känner väl icke kammarens uppfattning i frågan, men min uppfattning är ingalunda den, att kammaren genom att afslå förslaget om det indelta kavalleriets vakanssättning uttalat sig i den rigtning statsrådet angaf. Jag tror tvärt om att anledningen till kammarens beslut i den frågan var, att förslag ej var väckt om jemväl det indelta infanteriets vakanssättning. Skall emellertid händanefter den uppfattningen blifva gällande, att vi hafva det bra som det är och att vi skola framgent bygga på det beständes grund, kan å andra sidan också den åsigten göra sig gällande, att skola vi behålla våra gamla soldater och vårt gamla system, kunna vi äfven behålla våra gamla kaserner.

Herr Olsson: Af rena grannlagenhetsskäl hade jag helst önskat att icke behöfva yttra mig i denna fråga, då densamma afser uppförandet af ett etablissement i en grannstad till den, hvilken jag tillhör, och jag icke på något sätt vill uppträda emot hvad man inom detta relativt stora, idoga och kraftiga samhälle åstundar. Då man här emellertid nämnt något, som jag anser vara af beskaffenhet att nära beröra Helsingborg, samt jag något känner denna fråga, har jag tagit mig friheten begära ordet för att lemna kammaren några upplysningar.

*Ifrågasatt
försäljning af
åtskilliga kro-
nans jordom-
råden i Malmö
m. m.*

(Ports.)

Under behandlingen af denna fråga gjordes, på sätt jag förmodar vara känt jemväl af statsutskottets ledamöter, framställning till Helsingborg med förfrågan, huru vida i denna stad funnes så stort intresse för husaretablissemmentets utvidgning, att staden såsom samhälle ville bidraga till kostnaderna för detta ändamål. Sådana framställningar gjordes vid olika tillfällen af underordnade tjänstemän i krigsstyrelsen. Frågan förekom hos stadsfullmäktige i Helsingborg, och stadsfullmäktige beslöto — jag kan nämna detta här, emedan beslutet utgör en officiel handling — att med ett belopp af 100,000 kronor bidraga till utvidgningen af husaretablissemmentet i Helsingborg, så att detta skulle kunna inom sig hysa de fem sqvadroner, hvarom fråga är. Vidare beslöto stadsfullmäktige, att på de tider, som af Kongl. Maj:t bestämdes, dessa penningar skulle utbetalas. Summan motsvarar, så vidt jag har mig bekant, enligt noggrann beräkning den kostnad, som skulle erfordras för stallbyggnadernas utvidgning. Stadsfullmäktige utsågo tillika en komité, som skulle dels genom utdrag af protokollet vid stadsfullmäktiges sammanträde, dels i öfrigt genom personligt samtal meddela statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet detta stadsfullmäktiges beslut, och jag tror mig icke begå någon ogrannlagenhet, om jag säger, att den dåvarande departementschefen för komitén förklarade, att genom detta stadsfullmäktiges beslut frågan kunde anses såsom afgjord, nemligen afgjord på det sätt, att i öfverensstämmelse med det utarbetade förslaget det för staten fölle sig vida billigare och i flera afseenden fördelaktigare — så ungefär voro hans ord — att utvidga etablissementet i Helsingborg än att bygga annorstädes. Åtskilligt annat, som tillika passerade, vill jag lemna å sido. Emellertid lemnade den dåvarande krigsministern sin plats, och sedermera har frågan kommit i det skede, vi sett af de olika kongl. förslag, som framlagts för Riksdagen.

Jag tror mig tillika icke begå någon ogrannlagenhet, om jag nämner att, så vidt jag har mig bekant, de myndigheter, som hördes i frågan — jag anser mig särskildt böra nämna chefen för Kronprinsens husarregemente — voro af den åsigt, att det skulle blifva för staten billigast och fördelaktigast, om byggnadsfrågan ordnades på sätt jag uppgifvit. Ej heller anser jag, att jag gör mig skyldig till ogrannlagenhet, då jag nämner, att i ett samtal, som jag nyligen hade med en af Skånes främste generaler, denne uttalade den åsigten, att det skulle för statsverket vara förenadt med en del onödiga utgifter, i fall man, såsom i den kongl. propositionen föreslagits, skulle bygga helt och hållet ny kasern i Malmö för alla regementets fem eller sex sqvadroner och låta etablissementet i Helsingborg stå så att säga obegagnadt. Det är visserligen sant, att det skulle användas för det ändamål, som antydes i den kongl. propositionen och hvarom herr krigsministern nyss yttrade sig, men härom har ännu icke Riksdagen fattat definitivt beslut.

Under sådana förhållanden måste jag, fränsedt de lokala förhållandena, hvilka här torde anses icke böra komma i beräkning, uttala den uppfattningen, att, för så vidt jag förstår bedöma en ekonomisk

angelägenhet, är det föreliggande förslaget sådant, att det utan tvifvel kommer att medföra en hel del kostnader, som mycket väl kunna undvikas, och undvikas utan bekostnad af kavalleriets intressen till förmån för vare sig det ena eller andra stället. I likhet med den ärade ledamoten af statsutskottet, hvilken nyss yttrade sig, är det min uppfattning, att detta förslag borde uppskjutas ännu någon tid. Jag tror, att när frågan blifvit närmare utredd i afseende derpå, huru vida för regementet bör uppföras en enda kasern, i stället för att nu finnas etablissement så väl i Helsingborg som i Ystad och vid Herrevadskloster, man skall kunna med större säkerhet och med mera tillfredsställande resultat bedöma denna byggnadsfråga. Med afseende å den tid, inom hvilken Malmö stad bestämt, att ett beslut borde vara i frågan fattadt för att dess anbud skulle stå fast, tror jag ej heller att några olägenheter kunna uppstå, om frågan denna gång uppskjutes.

Jag har icke något yrkande att framställa, utan har endast velat lemna dessa upplysningar.

Herr Casparsson: Beträffande rätta förståndet af utskottets motiv nödgas jag med anledning af ett yttrande af min granne till venster uppläsa en del deraf, der det heter: Då regementet har årliga möten å Bonarps hed, synes dess sammanförande och förläggande i en enda kasern mindre nödig, och i allt fall föreställer sig utskottet, att, innan något beslut om kasernen i Malmö fattas, det borde utredas, huru vida icke ändamålet kunde lika väl, och med vida mindre kostnad, vinnas genom en sådan tillbyggnad å etablissementet i Helsingborg, att ytterligare två sqvadroner kunde dit förläggas, och detta nyligen med stor kostnad uppförda etablissement således fortfarande för sitt ändamål användas.

Nu har herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet sagt, att meningen vore att förlägga en af sqvadronerna vid Kronprinsens husarregemente till lifgardet till häst. Alltså skulle vid Kronprinsens husarer återstå fem sqvadroner. När nu utskottet talar om att man borde förlägga ytterligare två sqvadroner af regementet till Helsingborg, är väl klart, att genom en sådan åtgärd Malmö skulle blifva utan garnison. Man säger visserligen att beslut ännu icke fattats om den sjette sqvadronens öfverflyttning, men äfven om så ej skulle ske, blefve ju händelsen, i fall ytterligare två sqvadroner förlades till Helsingborg, att blott en återstode i Malmö, och det är just detta system att förlägga en sqvadron här och en der man sökt förekomma genom uppförande af etablissementet i Helsingborg. Af de tre sqvadroner, som nu äro der förlagda, lågo nemligen förut en i Helsingborg, en i Engelholm och en i Ystad.

Hur man vänder sig, blir det sålunda lika rasande. Det förhåller sig stundom med tillkomsten af utskottets motiv på samma sätt som när man vill skjuta en fogel i flykten. Det händer att man skjuter bom. När det är brädt om i utskottet, måste i bland motiven tillverkas på fri hand, och det kan man väl erkänna, att

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m. utskottet då någon gång gör ett bomskott. Så har i min tanke skett i detta fall.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham:
m. m.
(Forts.)

Jag yttrade mig förra gången jag hade ordet mycket knapphändigt, därför att jag visste att herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet skulle uppträda efter mig, och äfven denna gång skall jag icke länge upptaga kammarens tid, men jag måste meddela ett par upplysningar samt göra några rättelser i hvad en och annan föregående talare yttrat.

Hvad först beträffar herr Casparssons anmärkningar mot utskottets motivering, får jag upprepa hvad jag vid föregående tillfällen sagt, att jag för min del icke fäster synnerlig vikt vid statsutskottets motiv. Lagutskottets motiv anser jag visst vara af mycket värde, men statsutskottets motiv tror jag hafva ett minimivärde.

Hvad den föreliggande frågan om uppförande i Malmö af en kasernbyggnad för Kronprinsens husarregementet beträffar, så hafva visserligen förslagen härom varit många, dock tror jag aldrig att det varit fråga om att uppföra något etablissement för två skvadroner af Kronprinsens husarer, hvaremot byggnad för tre skvadroner länge varit af Kongl. Maj:t ifrågasatt. Sedermera hafva nya statsråd kommit och med dem nya förslag och nya idéer. Så har fråga varit om att bygga nytt etablissement för Kronprinsens husarregementets skolskvadron, hvarjemte olika förslag varit väckta att bygga gemensamt etablissement för två skånska kavalleriregementens skolskvadroner.

Vidare har det blifvit sagdt, att jalousie emellan de båda stora sjöstäderna Malmö och Helsingborg i denna fråga spelat en icke obetydlig rol och hvad här nyss af en representant från Helsingborg yttrats synes bekräfta detta. Jag kan emellertid icke tro, att Kongl. Maj:t någonsin varit på allvar betänkt på att ställa Malmö utan all garnison. Häremot finnas så talande skäl, att man »utan att träda grannlagenheten för nära», såsom den talaren sade, torde kunna vara berättigad att antaga, att de af honom omnämnda underhandlingarna med Helsingborg förts för att åstadkomma ett påtryck på Malmö för denna angelägenhet, men icke för att verkligen åvägabringa hela regementets förläggande till Helsingborg. Jag säger detta därför, att åtminstone något förslag att bygga kasern för hela regementet i Helsingborg icke blifvit af arméförvaltningen infordradt eller uppgjort; har något sådant kostnadsförslag blifvit uppgjort, har det kanske skett af någon privat byggmästare, men derom har jag ingen kännedom. Den summa, som den nämnde talaren uppgaf, 100,000 kronor, är dessutom, så vidt jag efter ett hastigt öfverslag kan döma, för liten för ändamålet.

Vidare är det klart, att regementschefen förnämligast skall se på regementets fördel, hvartill hörer att han har regementet samlat på ett ställe. Af mindre vikt kan det ju deremot vara för honom, om regementet blir förlagd till Helsingborg, der kasernbyggnaden är utmärkt bra och exercisplatsen ligger särdeles väl

till, eller till Malmö, der etablissementet visserligen icke blefve så godt eller exercisheden så lämplig som i Helsingborg, men der det nog ändå kan ordnas mycket väl för regementet. — Officielt hafva alla myndigheter tillstyrkt malmö-etablissementet.

Att det skulle vara likgiltigt för uppgörelsen med Malmö stad, om man låte denna fråga anstå till 1890 eller längre, kan jag icke tro. Det är tvärt om sant, att det för Malmö är af vigt att snart få sitt kloakväsen ordnad. Staden är nu omgifven af stagnerande vatten i de gamla fästningsgrafvarne, hvars aflopp man sökt men endast ofullständigt lyckats åstadkomma genom ett pumpverk, som upphetar vattnet. Det måste följaktligen för staden vara af stort intresse att komma i besittning af dessa s. k. kommandants- och fortiifikationsångarne, genom hvilka man skulle kunna draga en kanal, som beredde lättare aflopp för vattnet. Men nog torde äfven andra utvägar gifvas, och kan Malmö ej nu erhålla ångarne kommer staden sannolikt att icke vidare stanna vid sitt anbud, ty redan nu finnes i stadsfullmäktige en stark minoritet, som önskar, att det nu ifrågasvarande anbudet ej måtte antagas. Man skall då tillgripa ett annat sätt för ordnande af stadens kloakledning och gifva dessa ångar på båten, då de nog ligga väl till för utläggande af planteringar, men icke duga till byggnadsgrund. Genom utfyllningar kan man säkerligen der ordna en vacker promenadplats, men icke kommer staden att, sedan denna fråga fallit, för det ändamålet utgifva så stor summa, som nu erbjudits.

Antaga vi icke denna gång anbudet, tager jag därför för gifvet, att frågan för alltid fallit.

Jag har endast velat lemna dessa upplysningar såsom en korrektion i hvad den föregående talaren sagt.

Grefve Strömfelt: Då jag icke bor hvarken i Helsingborg eller i Malmö, kan jag icke misstänkas att hafva begärt ordet till följd af någon känsla af »jalousi». Jag beklagar på det högsta, att den siste talaren fält sådant yttrande, att man med skäl kan säga till hvarje kommun: akta eder att besvara en anslagsförfrågan från Kongl. Maj:t, ty bakom ligger att man vill begagna eder såsom auktionsbulvan! Eller hvad annan betydelse har det af honom sagda, att om anbud gjorts till Helsingborg, så var det för att drifva upp Malmö stadsfullmäktiges erbjudande? Jag vill, medan jag har ordet, säga till min vän, herr Casparsson, att jag icke förstär hans »bomskott». Statsutskottet har endast önskat vidare utredning, och att en sådan behöfves, derpå tror jag att han sjelf gifvit bästa beviset, då han talar om faran att draga hela regementet, d. v. s. alla dess sqvadroner, från Malmö till Helsingborg af »ordningsskäl», men förbigår hurusom samma förhållande skulle inträffa med Helsingborg, derest den kongl. propositionen blir af Riksdagen bifallen. Då blefve ju Helsingborg blottadt på alla sqvadroner. Staden får visserligen under viss tid en exercissqvadron, men faktiskt blir den en längre tid blottad på all militär. Om nu också Malmö är den större staden och har större industri, så har dock Helsingborg tillräckligt stor

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.
(Forts.)

industri inom sig och i trakten af staden för att icke böra beröfvas hvarje militärdetachment. Kommer så till detta att, såsom icke heller blifvit förnekadt, förre krigsministern med Helsingborgs stadsfullmäktige underhandlat i saken, och att stadsfullmäktige erbjudit sig på bestämda tider betala 100,000 kronor för den händelse öfriga sqvadroner förläggas till Helsingborg, då deremot Malmö, mig veterligen, icke gjort sådant erbjudande, kan det vara fråga, om det icke vore en stor orättvisa, om man nu droge *alla* sqvadronerna i Helsingborg till Malmö.

När nya etablissementet byggdes utanför Helsingborg, sålde kronan på auktion tomterna. I Malmö har man låtit uppskatta tomterna och erbjudit staden att lösa dem; men hvem garanterar, att icke staten skulle få högre pris, om tomterna såldes på auktion äfven der. Jag tror icke det är någon fara med att med frågans afgörande dröja än ett år.

Jag har velat nämna min uppfattning och hvad jag i sak kunnat inhemta, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Casparsson: Jag begärde ordet med anledning af hvad ordföranden å första utgiftsaffdelningen yttrade derom, att han icke fäste något afseende vid statsutskottets motiv. Detta må så vara, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå att, om statsutskottets motiv blifva af båda kamrarne antagna, de icke längre äro statsutskottets, utan Riksdagens motiv. och vid Riksdagens motiv är jag öfvertygad att han och vi alla fästa stort afseende.

Beträffande den siste ärade talarens anförande, så yttrade han, att han icke förstode min uppfattning af frågan. Det märktes också mycket väl på hans yttrande, att han icke gjorde det; men då jag antager att han är temligen ensam i sin uppfattning, kunna vi ju privatim uppgöra den saken oss emellan, så att jag ej behöfver längre upptaga kammarens tid.

Herr Beijer: Då jag har äran representera det samhälle, denna fråga rör, och jag om det samhället har mångårig kännedom, har jag ansett mig böra anföra något i denna fråga, utan att ingå i något omdöme eller något yttrande öfver, huruvida hela det ifrågavarande regementet skall förläggas i Helsingborg eller Malmö. Alla erkänna dock, att en stad med en folkmängd af 46,000 personer och en ovanligt stor arbetarepersonal icke kan eller bör lemnas utan all garnison, och en sådan har i alla tider funnits i Malmö. Då nu det gamla etablissementet, hvilket jag känner sedan barndomsåren, är kassabelt och föga ändamålsenligt samt icke länge kan ega bestånd utan måste inom kort ombyggas, så synes det mig, att då nu tillfälle erbjudes kronan att få ett nytt etablissement, låt vara för allenast tre sqvadroner, vara för staten fördelaktigt att antaga det bidrag dertill som Malmö stad erbjuder. Man talar om, att tomterna äro af värde och skola stiga. Och statsutskottet har ansett att icke heller den omständighet, att Malmö stad förklarar sig endast till innevarande års slut stå fast vid sitt gjorda köpeanbud,

bör nödga till att nu besluta sig för ifrågavarande försäljning på den grund, att med den växande inflyttning till de större städerna, som nu pågår, det torde vara att förvänta, att värdet på tomter i dessa städer snarare kommer att ytterligare stiga än sjunka, i synnerhet då tomterna ega det fördelaktiga läge, som nu ifrågavarande. Enligt min åsigt göra de det sannolikt icke, så vidt man nu kan bedöma. De äro belägna i ena ändan af staden. Denna utvidgar sig visserligen, men det är icke åt det hållet, som man nu vill bygga och bo, utan åt andra håll, i närheten af hamnen eller närmare centrum af staden. Jag anser derföre icke den omständigheten utgöra någon anledning att stadsfullmäktige skola stå fast vid sitt anbud längre än till årets slut, och jag tror mig veta, att om frågan nu faller, så står icke anbudet fast till ett annat år till ett så högt pris, som nu erbjudes, eller nära 500,000 kronor. Stallbyggnaderna duga till ingenting. De äro, såsom en föregående talare anmärkt, af lera! De kunna icke länge ega bestånd. Fukten tränger in och gör stallarne osunda. I det ifrågavarande tomtutbytet emellan kronan och staden ingå äfven några tomtandelar, belägna å de gamla raserade fästningslinierna, hvilka tomter emot en viss årlig afgift äro till staden öfverlätna till evärdlig dispositionsrätt, men icke till eganderätt. Staden, som för ordnandet af hamnområdet behöfver eganderätt till dessa tomtandelar, har önskat erhålla en sådan emot erläggande af ett mot den årliga afgiften svarande kapital och att vid samma tillfälle få denna sak afgjord, men som den egentligen icke berör frågan om husaretablissemnet, kan den vid annat tillfälle komma under pröfning.

Frågan är redan så mycket afhandlad, att jag icke har något att tillägga och vidhåller hvad jag sökt visa, att Malmö stads erbjudande är för staten fördelaktigt, liksom det i fjol gjorda, då tomter lemnades till jernvägens utvidgning, hvilket vid sedermera på stället tagen kännedom om förhållandet bekräftats, och att enligt min åsigt staden icke står längre fast vid sitt anbud än under detta år. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande yrkats: 1:o bifall till utskottets deri gjorda hemställan; 2:o af herr Casparsson, att denna hemställan skulle bifallas med uteslutande ur utskottets dertill hörande motivering af orden »helst äfven andra skäl tala mot ett sådant besluts fattande i frågans nuvarande skick. Då regementet har årliga möten å Bonarps hed, synes dess sammanförande och förläggning i en enda kasern mindre nödig, och i allt fall föreställer sig utskottet, att, innan något beslut om kasernen i Malmö fattas, det borde utredas, huru vida icke ändamålet kunde lika väl, och med vida mindre kostnad, vinnas genom en sådan tillbyggnad å etablissemnet i Helsingborg, att ytterligare två sqvadroner kunde dit förläggas, och detta nyligen med stor kostnad uppförda etablissemnet således fortfarande för sitt ändamål användas»; och 3:o att

Ifrågasatt försäljning af åtskilliga kronans jordområden i Malmö m. m.
(Forts.)

kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjorde herr grefven och talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 65, skall bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31;
Nej — 84.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 26 och 27 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 66, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande och afslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.

Mom. a).

*Ang. efter-
skänkande af
kronan till-
erkänd godt-
görrelse för
förlust vid
vissa kasern-
byggnadsarbe-
ten.*

Herr Boström, Filip: I likhet med statsutskottets majoritet inser jag fullkomligt det farliga prejudikat, som föreligger här. Jag vet väl, att den ene personen efter den andre kommer och begär att få återgåldade de förluster, som enskilde entreprenörer kunna göra på arbeten för statens räkning. Jag skall be att i få ord få redogöra för nu förevarande förhållande. Den 25 november utbjöds på entreprenadauktion utförandet af gardesetablissemmenten här i Stockholm. Den 28 samma månad uppdrog fortifikationsdepartementet till en enskild firma att uppgöra en bornningskarta öfver byggnadsplatsen, och bornningen pågick till den 23 december. Sistnämnde dag lemnades bornningskartan in, och den 24 samma månad var den tillgänglig för entreprenörerna. De hade sålunda att göra sina beräkningar under den korta tiden från den 24 december till den 8 januari, då auktion hölls. Denna bornningskarta var emellertid så ofullständig, att den upptog bornningshål endast på hvar fem-

tionde fot, och då arbetet kom till utförande, visade erfarenheten en så ofantlig skilnad i dessa beräkningar, att omkostnaderna blefvo mycket högre i förhållande till hvad förslaget upptog. Att emellertid vid så stort företag, der grundläggningskostnaderna gingo lös på 700,000 kronor, entreprenörerna skola hafva så kort tid på sig för beräkningar som 2 veckor, synes origtigt. Det förefaller som fortifikationsdepartementet borde hafva låtit verkställa profborringarna, *innan* arbetet utbjöds på entreprenad. Det är visserligen sant, att dessa borgesmän icke hafva någon juridisk rätt att återfå sina penningar. De hafva förlorat i första instans och icke fullföljt vad deremot. Men för mig spelar den juridiska frågan mycket liten rol. Jag anser staten moraliskt skyldig att återbetala beloppet, och för min del skall, jag hvarje gång en sådan fråga förekommer, lemna min röst för att förlusten återbetalas, till dess sådana entreprenadkontrakt uppgöras att, om gjorda beräkningar icke stämma in, entreprenörerna få ersättning för hvarje kubikmeter sten eller jord, som beräknats för litet. Jag hemställer, huru en enskild person skulle göra, om han lemnar ut ett arbete och finner att beräkningen icke håller streck. Är han en hederlig karl, så betalar han skilnaden. Jag vet väl att prejudikat äro farliga, och att mycket större anspråk på ersättning kunna komma än detta, men till dess kontrakten blifva ändrade, vill jag att ersättningen skall betalas, ty jag anser det icke riktigt att enskilde skola förlora på staten. — Jag tillåter mig yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Ang. efterskänkande af kronan till erkänd godtgörelse för förlust vid vissa kasernbyggnadsarbeten.

(Forts.)

Herr Casparson: Äfven jag tillåter mig yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och jag gör det på de skäl, departementschefen anført. Han erkänner, att kronan i viss mån är medansvarig för förlusten, och hemställer, om det nu kan vara med kronans värdighet öfverensstämmande att undandraga sig allt deltagande i ersättande af förlusten. Jag tycker att just från denna synpunkt, och från den, hvarur den föregående talaren sett saken, de anförda skälen äro tungt vägande. Den förre talaren hemställde, huru den enskilde personen skulle tillvägagå i ett dylikt fall. Jag instämmer fullkomligt i hans uppfattning och vill tillägga, att kronan genom detta åtagande fått arbetet utfördt till en kostnad, som med 117,000 kronor understiger hvad som beräknats. Jag tror att vid sådant förhållande det är, såsom departementschefen säger, icke öfverensstämmande med statens värdighet att ej lemna denna ersättning. Men, såsom förut blifvit antydt, hvad som ligger bakom är fruktan att skapa prejudikat. För den skull skulle Jehanders ansökan afslås, och för den skull skall nu denna afslås; man fruktar prejudikat med hänsyn till de stora ersättningsfrågor, man väntar skola framkomma. Jag tror deremot icke en sådan invändning behöfver göras. Jag är fullt öfvertygad, att hvarje särskildt fall skall bedömas och pröfvas efter sakens egen beskaffenhet. Derfor har jag ej kunnat gilla utskottets uppfattning, utan anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

I detta anförande instämde friherre af Ugglas.

Ang. efter-
skänkande af
kronan till-
erkänd godt-
görrelse för
förlust vid
vissa kasern-
byggnadsarbe-
ten.

(Forts.)

Friherre Barnekow: Jag ömmar mycket för den, som här förlorat penningar, men jag vill göra kammaren uppmärksam på att det var liknande förhållande i Karlskrona med Jehander. Der var det äfven statens ingenjör, som gjort felaktiga beräkningar, men ersättningsanspråket på grund deraf afslogs i denna kammare, och då vore det icke konsekvent att bifalla detta. Deremot vill jag gå in på hvad den förste talaren i denna fråga påpekade, nemligen nödvändigheten för staten att göra upp sådana kontrakt att, om sedan händelser, som icke kunna förutses, inträffa, rättvis fördelning af förlusten eger rum.

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet, friherre Palmstierna: Jag ber att få yttra några ord angående denna fråga. Förhållandet härmed är, såsom herrarne känna, helt enkelt. Byggmästaren Möller och hans borgesmän hafva ädömts utgifva ersättning till kronan med omkring 100,000 kronor, utgörande skilnaden mellan Möllers anbud och kronans verkliga kostnad för arbetena. Dessutom hafva entreprenörerna visat, att de förut gjort en förlust af 60,000 kronor, så att hela förlusten för dem utgjort 160,000 kronor. Denna förlust utgör precis lika stor vinst för kronan, ty kronan har fått arbetet för 160,000 kronor billigare pris. Skilnaden mellan hvad företaget kostat och hvad det först beräknades till utgör 203,000 kronor. Denna skilnad hafva dessa herrar nu fått till största delen betala. De uppgifva härvid, att en del af denna förlust uppkommit derigenom att de massor, som skulle uppgrävas, icke beräknats tillräckligt högt. Kronan hade gjort borringarna och beräkningarna men dessa hade sedan visat sig icke vara alldeles rigtiga; dylika borringar kunna nemligen icke gerna göras fullständigt, ty, om man t. ex. kommer till en jordfast sten, så tror man det vara berg, likasom, om man påträffar sammanpackad lera, i hvilken borren icke går ned, man antager det vara berg. Derfor lemnades också uppgifterna härom under all reservation och med all rätt förbehållen att icke lemna någon ersättning. De grundläggningsarbeten, som sålunda icke kunnat beräknas, motsvarade efter borgesmannens uppgift ett belopp af 64,000 kronor. Det är dock häraf en del, som man icke kan blifva riktigt klar på, men 46,000 kronor återstå dock, som entreprenören härför gifvit ut. Tager man härvid entreprenörens egna, ytterst låga pris, så kommer man dock till 25,000 kronor, ehuru denna siffra nästan är för låg, ty pris beräknades för ett visst djup, och när man nu kommit till större djup, så skulle man egentligen komma till en större siffra. Man kunde emellertid icke komma till någon exakt siffra och stannade vid den nämnda. Här hafva ju entreprenörerna icke någon rättighet, men billigheten fordrar att staten lemnar ersättning för denna del af förlusten. Jag vädjar till kammaren i detta fall. Här finnas så många stora affärsmän, som äro vana både att taga emot och lemna ut entreprenader. Om nu en enskild person lemnar ut eu entreprenad, och entreprenören sedan med räkningar visar, att han förlorat en 150,000 kronor, och

att en tredjedel af förlusten berott på, att han icke haft annat att stödja sig på än uppgifter af arbetsgifvaren sjelf, visserligen lemnade under reservation, så säger arbetsgifvaren nog: den förlusten skola vi dela. Jag tycker kronan bör vara lika hederlig som en enskild person.

Men, säger man, följden skulle blifva, att en hop arrendatorer skulle komma att säga, att deras arrendegårdar äro så och så mycket mindre än det uppgifvits, och att de vilja hafva ett visst belopp efterskänkt. Och om verkligen det visas att arrendegården är betydligt mindre än som sagts, så tror jag visst att arrendatorn får efterskänkt. Vidare vill jag minnas, att Riksdagen sagt att då arrendatorer gjort konkurs och måst gå från sina arrenden samt dessa arrenden öfvertagas för lägre pris, få borgesmännen skilnaden efterskänkt. Här är det samma förhållande, och därför är det enligt mitt förmenande fullkomligt konsekvent att äfven efterskänka detta belopp. Jag anser därför att det vore synnerligen lämpligt att bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt, och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo och lades till handlingarna lagutskottets den 26 och 27 nästlidne april bordlagda memorial n:o 47, i anledning af Första Kammarens återremiss af första punkten i utskottets utlåtande n:o 24, öfver dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner berörande samma ämne.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 26 och 27 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 48, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphörande af den enligt lag rederi åliggande skyldigheten att i vissa fall bekosta hemförskaflning af manskap.

*Ang. svenskt
sjöfolks hem-
förskaflning
och underhåll
vissa fall.*

Herr Bergström: Några ord vill jag yttra till förmån för den reservation, som jag afgifvit mot lagutskottets betänkande.

Såsom kammaren erinrar sig, afät Riksdagen förlidet är en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvori Riksdagen dels förmälte att sjö-

*Ang. svenskt
sjöfolks hem-
försäkrande
och underhåll i
vissa fall.*

(Forts.)

fartsnäringsen i vårt land under senare åren varit stadd i tillbakagående och att det vore i hög grad önskligt, om någon lagstiftningsåtgärd kunde vidtagas till denna viktiga närings upphjelpande, och dels anhöll, att Kongl. Maj:t ville genom sakkunnige män låta undersöka den svenska sjöfartsnäringsens tillstånd samt i sammanhang dermed inkomma med de förslag, hvilka af sagda undersökning och utredning kunde blifva en följd. Nu har motionären i förevarande fråga beredt Riksdagen ett tillfälle att visa, huru vida Riksdagen verkligen hade något allvar med denna skrivelse eller icke. Han har nemligen föreslagit, att den skyldighet, som för närvarande åligger de svenska rederierna, att, när ett svenskt fartyg förolyckas eller får sådan skada, att det, såsom det heter på konstspråket, kondemneras, d. v. s. förklaras icke vara värdt att istandsättas, på sin bekostnad hemförsäkras det svenska sjöfolket, skulle, i likhet med hvad som skett i Norge, öfvertagas af staten.

Med anledning af Riksdagens skrivelse hafva åtskilliga myndigheter blifvit hörda, särskildt kommerskollegium samt handels- och sjöfartsnämnderna. Alla hafva ansett, att det vore ett mycket lämpligt sätt att understödja den svenska sjöfarten, om staten i förevarande två fall öfvertog den skyldighet, som för närvarande åligger rederierna. I Norge förefinnes en sådan skyldighet för den norska staten i de två fall, som jag har nämnt, och dessutom i ett tredje, hvilket dock mycket sällan förekommer, nemligen när norskt fartyg uppbbringas och prisdömes. I alla nämnda tre fall bekostar norska staten hemförsäkrandet icke blott af manskapet utan äfven af befälet.

Det är icke någon synnerligen stor utgift, hvarom här är fråga, ty enligt kommerskollegii uppgift hafva under 1887 de kostnader, som för ifrågavarande ändamål förskjutits af konsulerna och sedan återkräfts från rederierna, icke uppgått till mera än 20,000 kr. För ett enskildt rederi, som haft olyckan att mista sitt fartyg, kan det dock blifva en ganska stor tunga att dessutom nödgas bekosta folkets hemförsäkrande. Det synes mig därför lämpligt att i detta afseende likställa de svenska rederierna med de norska, i synnerhet då otvifvelaktigt den svåraste konkurrens vi på detta område hafva att bestå kommer från Norge.

Lagutskottet har anført åtskilliga skäl för afslag å motionen. Alla dessa skäl skulle jag obetingadt erkänna såsom giltiga, om här vore fråga om en vanlig lagstiftningsåtgärd. Utskottet omtalar att en ny sjölag är under utarbetande. Ja, den är redan utarbetad och öfverlemnad till högsta domstolens granskning, hvilken för kort tid sedan blifvit afslutad. Men just för framgången af detta lagförslag vore det högligen viktigt, om Riksdagen gjorde ett uttalande i den syftning, att Riksdagen vore beredd att öfverflytta på staten den skyldighet, som för närvarande hvilar på rederierna, ty äfven det nya sjölagsförslaget är bygd på grundsatsen, att rederierna skola på sin bekostnad hemförsäkras de svenska besättningarna å utrikes förolyckade fartyg. Vidhålls icke denna grundsats, åstadkommas derigenom flera förändringar i lagförslaget, och det vore af

vigt för frågans framgång, att Kongl. Maj:t på förhand kunde vidtaga den behöfliga omarbetningen.

Jag tror således, att mycket talar för reservationen, och jag tillåter mig därför yrka, att kammaren, med afslag å utskottets betänkande, ville bifalla min reservation och således anhålla, »det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke, på det att den svenska rederinärningen må i täflan med den norska varda i nedannämnda afseende likställd, i den svenska sjölagstiftningen bör införas bestämmelse, att, när svenskt fartyg å utrikes ort går förloradt eller får sådan skada, att det förklaras icke värdt att iståndsättas, statsverket skall vidkännas de kostnader, som äro förenade med befälhafvares och svenskt manskaps fortskaffande till fäderneslandet och underhåll under resan dit».

*Ang. svenskt
sjöfolks hem-
förskaffande
och underhåll i
vissa fall.*

(Forts.)

Herr Hasselrot: Likasom lagutskottets ärade ordförande hyser jag den åsigt, att all hjälp, som skäligen kan lemnas sjöfartsnärningen, också bör lemnas densamma, och äfven i denna speciella fråga är jag ense med honom deri, att fartygsrederierna böra slippa att såsom hittills bestrida kostnaden för besättningens hemförskaffande, när ett fartyg förolyckats eller så skadats, att det ej kan iståndsättas. Men trots detta nödgas jag motsätta mig den föreslagna skrifvelsen. Såsom herr Bergström omnämnde, har Riksdagen så sent som i fjol aflåtit en skrifvelse med begäran, att Kongl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huru vida någon lagstiftningsåtgärd kunde vidtagas till sjöfartsnärningens upphjelpande, och att Kongl. Maj:t därför ville genom sakkunnige män låta undersöka den svenska sjöfartsnärningens tillstånd samt inkomma med de förslag, hvilka af sagda undersökning och utredning kunde blifva en följd.

Under denna utredning har bland andra förslag fråga hos Kongl. Maj:t blifvit väckt om just den lättnad för rederierna, som nu är å bane.

Frågan ligger hos Kongl. Maj:t fullständigt beredd och afvaktar blott Kongl. Maj:ts afgörande.

Att detta oaktadt nu aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t kan, så vidt jag förstår, icke basera sig på annat än två grunder. Den ena, att Kongl. Maj:t skulle hafva låtit komma sig till last ett obehörigt dröjsmål med frågans afgörande, men något dylikt lärers väl icke kunna påstås. Den andra skulle då vara, att Riksdagen tilltrorde sig kunna afgöra, att bland alla väckta förslag till lättnader eller förmåner för sjöfartsnärningen det nu ifrågavarande skulle vara af så framstående vigt, att, trots det att man skref förra året om frågan i dess allmänhet, man i år skulle särskildt påpeka denna detaljbestämmelse. Jag är emellertid för min del icke så hemmastadd i sjöfartsförhållandena, att jag kan bedöma, om föreliggande förslag har en sådan företrädesställning, och jag tviflar verkligen på att det finnes många ledamöter i kammaren, som i detta hänseende hafva någon fullständig sakkännedom. Jag upprepar för öfrigt, att frågan redan är dragen under Kongl. Maj:ts pröfning, och att beslut deri när som helst kan väntas.

Ang. svenskt
sjöfolks hem-
förskaflande
och underhåll
i vissa fall.

(Forts.)

Om det för öfrigt är sant, att Andra Kammaren redan har godkänt utskottets betänkande, lärer i allt fall ett bifall till herr Bergströms reservation icke kunna till något föranleda. På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Kajerdt: Jag skall blott be att få instämma i yrkandet om bifall till den af herr Bergström afgifna reservationen angående aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herr von Baumgarten: Säsom en af de ledamöter inom lagutskottet, som deltagit i detta utskottets beslut, ber jag få tillkännagifva, att jag gjort det endast af grannlagenhetsskäl och emedan jag icke anser det vara lämpligt att i år skriva till Kongl. Maj:t i samma sak, hvarom Riksdagen skref den 14 maj förra året, i synnerhet som, enligt hvad förut här visats, Kongl. Maj:t icke försummat vidtaga behöfliga åtgärder utan remitterat skrifvelsen till, bland andra, handels- och sjöfartsnämnderna och nu äfven till finansministern, som i sin tur remitterat den till tullkomitén. En kongl. proposition är således sannolikt att förvänta till nästa års riksdag, utan att Riksdagen derom behöfver göra någon påminnelse. Jag anhåller därför om bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: Jag respekterar alla goda skäl och framför allt grannlagenhetsskäl, men för min del kan jag icke finna att det skulle vara otillbörligt af Riksdagen att skriva till Kongl. Maj:t och erinra derom, det Riksdagen anser att Kongl. Maj:ts uppmärksamhet bör fästas på denna speciella, fråga för att i det blifvande förslaget få den inrymd.

Jag har lofvat att vid hvarje tillfälle, då det kan komma in fråga att bereda lindring och lättnad för skeppsrederierna och sjöfarten, förorda förslagen derom, emedan jag anser denna vara den snart sagdt enda af våra näringar, som hittills icke blifvit af Riksdagen tillbörligt beaktad.

Ett uttalande från Riksdagen i den riktning lagutskottets ordförande föreslagit kan icke anses vara ogrannliga och om också genom Andra Kammarens beslut det icke kan föranleda till någon åtgärd vid denna riksdag, tror jag att det skulle vara ganska nyttigt, att Kongl. Maj:t finge veta, att Första Kammaren har för sin del godkänt den åsigt, som reservanten här framställt.

Jag anhåller om afslag å utskottets betänkande och bifall till herr Bergströms reservation.

Herr Wieselgren: Jag ber att få ansluta mig till den senaste talarens yrkande just därför, att ett bifall till reservationen af denna kammare kan betraktas såsom en ganska betydelsefull opinionsyttring. Den upplysningen, att Andra Kammaren bifallit utskottets förslag, bör icke, enligt min mening, tillerkännas den vikt, att kammaren deraf skulle finna sig föranlätan lägga saken till handlin-

garna. Jag tror tvärt om, att Andra Kammarens beslut kan vara ett skäl till de öfriga att bifalla reservationen, och jag ber därför få yrka bifall till densamma.

*Ang. svenskt
sjöfolks hem-
förskaflande
och underhåll
i vissa fall.*

(Forts.)

Herr Bergström: Jag anser mig böra upplysa, att en föregående talares uppgift, att detta ärende redan skulle vara afgjort i Andra Kammaren, torde bero på ett misstag, ty enligt hvad jag nyss hört af en ledamot af lagutskottet, som har sitt säte i Andra Kammaren, har den ännu icke der afgjorts. I hvarje fall förekommer det mig, som om den saken vore ytterligt likgiltig för oss, ty den ena kammaren fattar sitt beslut oberoende af hvad den andra beslutit.

I motsats mot herr von Baumgarten tror jag, att det är af vigt, att Riksdagen eller åtminstone den ena af dess kamrar uttalar sig i denna fråga, ty om Kongl. Maj:t icke har något uttalande, att Riksdagen vill bära de utgifter, som äro förenade med detta förslag, lärer Kongl. Maj:t icke införa någon förändring i detta afseende i det stora lagförslaget, som i många punkter beror af denna fråga. Derfor säger jag, att detta icke är någon vanlig lagfråga, som hvilat under Kongl. Maj:ts pröfning. De, som anse det vara rätt och billigt, att de svenska rederierna blifva likställda med de norska, böra uttala sig i denna fråga, och det kunna de efter mitt förmenande icke göra på bättre sätt än genom att bifalla min reservation.

Herr Olsson: Jag instämmer med herr Bergström, ty jag tror, att det skulle vara godt, äfven af ett praktiskt skäl, att få en sådan ändring i lagstiftningen, att rederierna sluppe bekosta besättningens hemresa. Så vidt jag känner förhållandena, medför denna anordning ofta ganska stora olägenheter icke blott för rederierna utan äfven för besättningarna, och jag tror, att det skulle i praktiskt afseende vara en god sak, om det kunde ställas på samma sätt som i Norge. Jag yrkar därför bifall till reservationen.

Herr Stråle: Jag tillstyrker bifall till herr Bergströms reservation, äfven om det så illa skulle vara, att det blott blir en opinionsyttring. Skälet för förslaget synes mig vara fullgiltigt, nämligen att ställa de svenska rederierna på samma ståndpunkt som de norska. Vi hafva också ett annat skäl, och det är att, såsom här ofta yttrats, man bör göra ansträngningar och bemödanden för att underlätta sjöfartsindustrien.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Hasselrot: Jag anhåller om kammarens benägna tillgift för att jag kommit med en oriktig uppgift, om också ej positiv, angående Andra Kammarens beslut i frågan. Den grundade sig på en tidningsuppgift, som jag nu fått veta icke var riktig.

Jag har för närvarande icke något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till

hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i herr Bergströms vid utlåtandet fögade reservation; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och lades till handlingarna lagutskottets den 27 och 29 nästlidne april bordlagda memorial n:o 49, i anledning af Första Kammarens återremiss af utskottets utlåtande n:o 35 öfver Kongl. Maj:ts proposition angående skyldighet för enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof samt att till krigsbruk afstå hästar och fordon.

*Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 27 och 29 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 50, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag rörande fideikommissinstitutionens upphörande.

Herr Bergström: Det är nu femte gången på åtta år som man gör ett anlopp mot de bestående familjefideikommissen. Vid hvarje af 1882, 1883 och 1884 års riksdagar var det en numera af tiden ledamot af denna kammare, A. O. Wallenberg, som väckte förslag i det syfte, som nu är i fråga. Lagutskottet afstyrkte alla tre gångerna bifall till förslaget, och kammaren biföll hvarje gång utskottets afstyrkande utlåtande. Vid första riksdagen uppträdde icke motionären till försvar för sin motion; han reut af abandonerade den, såsom det heter på sjömansspråket. Vid 1883 och 1884 års riksdagar egde visserligen diskussion rum, men den var något ensidig, ty den fördes uteslutande mellan honom och mig.

Deremot har Andra Kammaren alla tre gångerna beslutit en skrifvelse till Kongl. Maj:t af ungefär enahanda innehåll som lagutskottet nu föreslagit.

Fjerde gången väcktes frågan af herr Johan Olsson i Stockholm vid 1886 års riksdag; men det var ett så underligt förslag, hvarmed han framkom, att icke ens Andra Kammaren ville gå in derpå. Det gick ut på en tvångsförsäljning af fideikommissen och de infutna penningarnas användande till stiftande af penningfideikommiss. Det ville, som sagdt är, icke ens Andra Kammaren vara med om.

Nu kommer herr P. Andersson i Högkil och förnyar förslaget i herr Wallenbergs syfte. Nu såsom förut uppträder jag till försvar för det bestående, men jag är icke lika lycklig som vid 1882, 1883 och 1884 års riksdagar att hafva lagutskottet på min sida. Jag kunde då, på samma gång jag försvarade det bestående, äfven försvara lagutskottets betänkande. Nu går lagutskottet i spetsen för anloppet, men det förändrar dock icke förhållandena i vidare mån, än att det försvarskrig, som jag kommer att föra, tager formen

af ett anfallskrig mot lagutskottet. Jag gör det med någon tvekan, ty lagutskottet förklarar i slutet af sitt betänkande, att de skäl, som tala för upphäfvande af nu bestående fideikommiss i fast egendom, äro viktiga och obestriddliga. Att de äro viktiga, faller mig icke in att förneka, men att de skulle vara obestriddliga, det förefaller mig vara ett vågadt uttryck, ty hvad här i verlden kan icke bestridas?

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Jag skulle nu, hvad angår sättet för utförande af mitt krig mot lagutskottet, kunna välja åtskilliga vägar. Jag skulle kunna välja den, som en ledamot af kammaren en gång vid kritik af ett lagutskottets betänkande kallade »smärtornas väg», via dolorosa. Den skulle bestå i att till granskning upptaga hvarje skäl, som lagutskottet anfört, och söka slå ned det. Jag väljer icke denna väg, icke därför att jag anser den så synnerligen smärtsam för de ledamöter af denna kammare, som bidragit till utskottets betänkande, utan mera därför att jag anser den för en tråkig väg, en ledsam väg, hvarför jag ock skulle vilja kalla den via fastidiosa eller via tædiosa. Den vägen väljes ofta af dem, som hafva minsta insigt i ämnet.

Jag har tillförene under öfverläggningar om denna fråga erkänt, att trots det betänkliga uti att kullslå privaträttsliga institutioner, som uppspirat, under det en lag gälde, som sedermera upphäfts, så kunde man tänka sig sådant nödtvång, att man måste skrida till det betänkliga steget att upphäfva de bestående familjefideikommissen. Ett sådant nödtvång har jag tänkt mig vara, om den svenska jorden eller åtminstone större delen deraf vore belagd med fideikommissoriskt band, så att icke tillfälle finnes för svenske män att förvärfva svensk jord. Men ett sådant nödfall finnes efter mitt förmenande icke i vårt land. Utskottet har genom en tabell visat, att familjefideikommissen på landsbygden hafva ett sammanräknadt taxeringsvärde af, i jernadt tal, 107 millioner kronor och i städerna af 2,400,000 kronor, och det menar utskottet icke vara någon obetydlighet. Det är det visst icke. Tvärtom, 109,400,000 kronor äro en ganska betydande summa. Men mig synes, att utskottet gerna kunnat uppgifva sammanräknade taxeringsvärdet å alla fastigheter i vårt land. Jag skall fylla den brist, som utskottets betänkande i detta afseende företer. Den uppgift, som utskottet har lemnat å familjefideikommissens taxeringsvärde, är för år 1885, och jag skall således också hålla mig till taxeringsuppgifterna för år 1885. De visa, att jordbruksfastigheten på landsbygden hade ett sammanräknadt taxeringsvärde af 2,196,971,810 kronor — siffrorna finnas i Statistisk Tidskrift för innevarande år 1:sta häftet — och annan fastighet på landsbygden ett taxeringsvärde af 250,274,166 kronor. Jordbruksfastigheten i städerna var 1885 taxerad till 44,716,637 kronor och annan fastighet till 938,697,027 kronor. Men detta är endast fastighet, för hvilken bevillning utgöres. Dertill kommer nu den egendom, för hvilken bevillningsafgift icke utgöres och således ligger under den s. k. döda handen; denna egendoms värde utgjorde år 1885 på landsbygden 197,243,282 kronor, således mycket mer än familjefideikommissens, och i städerna

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.
(Forts.)

120,217,947 kronor. Är här nu någon, som vågar påstå, att den omständigheten, att familjefideikommiss finnas till ett taxeringsvärde af 109 millioner kr., skulle försvåra tillfället för svensk man att förvärfva svensk jord? Äfven om dessa siffror icke anförts, visar erfarenheten, att den, som vill köpa jord, alltid har tillfälle dertill. Och skulle sådant tillfälle saknas, skulle jag hellre tillråda en annan utväg, nemligen att sälja statens domäner, hvilket jag alltid påyrkat och hvilken åtgärd skulle utöfver köpeskillingarne tillskynda oss en vinst, motsvarande den summa, på hvilken förvaltningskostnaderna kunna anses utgöra ränta.

Jag har för mig uppkastat den frågan, huru vida 1810 års lagstiftare, då de förbjödo vidare stiftande af familjefideikommiss, också tänkte sig såsom möjligt att i och med detsamma upphäfva de bestående? De gjorde icke det senare, och jag vågar tänka så högt om dem, att jag påstår, att de icke heller tänkte derpå. Hade ett sådant upphäfvande skett i sammanhang med förbudet mot stiftande af nya fideikommiss, så hade säkerligen genom hela landet gått ett rop, att man handlat mot grundsatsen, att lagar icke böra få tillbakaverkande kraft. Förändrar ifrågasatta lagstiftning karakter, om vi nu efter förloppet af 79 år stifta en lag, som slår ned alla bestående familjefideikommiss? Jag tror det icke. Det anstår lagstiftare att se rättsbildningar från förgångna tider i de tidernas ljus och icke döma allt efter sin egen tid. Den lagstiftare, som gör på det senare sättet, handlar lika oriktigt som den historieskrifvare, som icke kan bedöma forna tiders personer och handlingar annat än från sin egen tids ståndpunkt. Han skrifver med flack ytlighet en tendensiös historia. Såsom ett exempel på sådana historieskrifvare kan man nämna, bland andra, tysken Rotteck.

Ett hufvudargument för lagutskottet är den rikets ständers skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilken föranledde utfärdandet af två författningar, den ena af den 3 april 1810 och den andra af den 27 april 1810. Jag vill, hvad angår dessa, framhålla en, efter mitt förmenande, gauska märklig omständighet. I nämnda skrifvelse anmärkte 1810 års ständer såsom synnerligen olämpligt vid fideikommissstiftelser, *först* att alla utvägar vore betagna fideikommissinnehafvare att kunna få län derpå; *för det andra*, att ofta vore så vidt från hvarandra belägna fastigheter belagda med ett och samma fideikommissoriska band, att de blefve för odling och samhäfd obeqvämliga och *för det tredje*, att ofta mycket olämpliga bestämmelser rörande fastigheternas skötsel och brukande funnes meddelade. Ytterligare klagades öfver vissa i fideikommissstiftelser förekommande bestämmelser, som vore rent af omoraliska, t. ex. att en person skulle lefva ogift, att han icke skulle få bekläda någon statens tjänst, och mera dylikt. Men det är att märka, att alla dessa olämpor reformerades genom förordningen den 3 april 1810, innan ännu något förbud mot stiftande af fideikommiss var utfärdadt. Detta visar, efter mitt förmenande, att 1810 års lagstiftare ville reformera institutionen och råda bot på dess värsta olämpor. Det skedde genom hvad i förordningen den 3 april 1810 stadgades derom, att i de fall,

då någon innehafvare af fideikommisssegendom kunde komma i behof att derå emot inteckning göra lån eller för egendomen anse förmånligt att få göra utbyte af till fideikommisset hörande jord eller ock finna sig föranlåten att söka häfvande af vissa uti fideikommissstiftelsen innehafvaren föreskrifna vilkor, ansökningar i dessa eller andra dylika ämnen om fideikommissers rätta mening och bästa tillämpning, och som icke rörde frågor, hvilka mellan fideikommissarier och medarvingar kunde yppas och enligt allmänna rättegångsordningen måste behandlas, borde hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, på det Kongl. Maj:t med högsta domstolen, i likhet med annan förklaring öfver allmänna lagar och författningar, måtte dervid, efter sig förteende omständigheter, kunna förfara.

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Mig synes att 1810 års lagstiftare hafva här ganska tydligt uttalat, att sådana privata dispositioner, hvarigenom fideikommiss stiftades, vore att anse såsom lagar, hvilka kunde få förklaring af Kongl. Maj:t, och detta måtte väl visa, att 1810 års lagstiftares åsigt var, att man icke borde tänka på att upphäva dessa stiftelser.

Sedan utkom förordningen af den 27 april 1810, som föreskref, att man icke fick stadga vilkor för förvaltningen af fideikommisserad egendom längre än i förste innehafvarens hand och, hvad angick eganderätten, icke längre än i andre innehafvarens hand. Det är samma rätt, som ännu gäller.

Utskottet har åberopat utländska lagar och menat, att hvad som gått för sig i främmande länder, borde ock kunna försiggå i vårt land. Jag är mycket otillgänglig för argument af detta slag. Utskottet åberopar en fransk lag af 1849. Men lägger man märke till årtalet, så finner man, att det ligger nära revolutionsåret 1848. Man har ock åberopat den preussiska författningsskildningen af 1850, som tillkom under upprörda och revolutionära förhållanden samt också upphäfd fideikommissinstitutionen. Men det dröjde icke längre än två år, förr än, sedan ordning och tukt återvänt i landet, denna yrkund blef uti ifrågavarande afseende upphäfd. Utskottet talar vidare om att Danmarks grundlag af 1849 gjort intrång på fideikommissen. Den reviderades, såsom kammaren känner, 1866. Der står, att intet fideikommiss kan för framtiden upprättas, och att det skall genom lag ordnas, huru de nu bestående kunna öfvergå till fri egendom. Men märk väl, det står icke *skola* utan *kunna* öfvergå till fri egendom, och den, som känner de försök, som gjorts i Danmark att lösa frågan, vet, att det icke varit fråga om något tvång, utan blott om att åt fideikommissinnehafvare erbjuda sådana motsvarande förmåner, att de kunde finna förenligt med sin fördel att låta egendomen öfvergå från bunden till fri egendom. För öfrigt är denna lag ett bevis på den naivitet, hvarmed man i Danmark 1849 uppfattade förhållandena. Då blefvo många löften gifna och i grundlagen intagna, hvilka hittills icke kunnat infrias. Salunda utlofvas i 74 §, att i missgerningssaker och i mål, som uppkomma af politiska lagöfverträdelser, jury skulle införas, och i 75 § att folkkyrkans författning skall ordnas genom lag. Detta och annat mer står i nämnda grundlag såsom ouppfyllda löften.

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.
(Forts.)

Vidare hafva vi den holländska lagen af 1833. Det är ock ett år, som ligger mycket nära revolutionen. Lagen utfärdades nemligen efter 1830 års revolution i Frankrike. Den italienska lagen är af 1865, men jag befarar, att just i Italien var sådant nödfall för handen, som äfven jag erkänner såsom fullt berättigande att göra slut på bestående fideikommiss.

Jag är, för min del, öfvertygad om, att denna kammare skall vara mycket betänksam, när det gäller att slå omkull institutioner, hvilka i fullt förtroende till gällande lag blifvit stiftade och som verkligen icke visat sig vara så skadliga, som man låtit påskina. Mycket kan sägas mot fideikommissen, och därför handlade ock 1810 års lagstiftare klokt, när de förbjödo deras vidare instiftande, men dessa stiftelser hafva ock sina goda sidor. Framför allt kan jag icke erkänna, att de i politiskt afseende skulle vara så skadliga; ty visst är, att Englands stolta parlamentariska och politiska lif uppbäres till stor del deraf, att så många af dess ledande män äro majoratsinnehafvare. När en ledande statsman i England afgår, behöfver han icke, såsom hos oss, söka en reträttsplats för att kunna lefva, utan han återgår till privatlifvet och verkar der fortfarande för sin sak. Möjligen inträder han i Kongl. Maj:ts opposition, men det kan ju icke heller vara så illa.

Jag yrkar afslag å utskottets förslag.

Herr Boström, Filip: Den högt aktade ordföranden i lagutskottet uttalade vid 1883 års riksdag sin glädje öfver, att tillfälle blifvit honom beredt att i kammaren korsa sin klinga med den, som då väckt motion i denna fråga, nemligen herr Wallenberg. Han uttalade samtidigt äfven den förhoppningen, att fäktingen skulle utfalla så, att han kunde slå klingan ur motståndarens hand. Herrarne veta alla, att det lyckades honom mycket lätt, och ännu mycket lättare kommer det att lyckas honom nu, då jag tager mig friheten att uppträda till förmån för den ifrågasatta skrifvelsen. Det kommer att gå så mycket lättare, som min klinga är ohvass och min förmåga att föra densamma litet uppöfvad i förhållande till min motståndares eminenta talang i detta hänseende. Jag har emellertid en motsatt åsigt mot honom, ehuru, eller rättare sagdt *just därför*, att jag själf är innehafvare af fideikommisssegendom. Jag kan icke finna, med den utveckling hvartill man nu kommit, och med den lika arfsrätt, som nu är stadgad syskon emellan, att det kan vara rättvist, att sådana stiftelser få fortfara. Mig synes äfven, att högsta domstolen från sin sida har gjort hvad den kunnat för att så småningom upphäfa denna institution. Såsom herrarne veta, har den ena föreskriften efter den andra i fideikommissbref blifvit upphäfd, det ena inteckningslånet efter det andra har blifvit af högsta domstolen beviljadt. Det är ju alldeles gifvet, att ju mera denna idé får utvecklas, desto mera undergräfvos äfven hela institutionen. Det är klart, att en stor del af dessa fideikommisslän begagnas för det ändamål, som af den person, hvilken ingifvit ansökningen, blifvit föreslaget, men jag vet äfven många sådana fall, der icke *ett enda*

öve af den summa, som högsta domstolen beviljat, har gått till det af fideikommissinnehafvaren uppgifna ändamålet. Skulle det fortgå på det sättet, tror jag, att det vore för fideikommissinstitutionen mycket lämpligt, att af lånesumman intet finge utbetalas, förr än den person, som gjort ansökningen, visade, att penningarne användes så, som han uppgifvit.

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.

(Forts.)

Jag känner äfven många fall, då en fideikommissarie, som tillträder sin egendom, kommer i den allra brydsammaste belägenhet. Han saknar alla inventarier för att sköta sin egendom. Den har, åtminstone under fardagsåret blifvit synnerligen illa behandlad, det finnes kanske redan inteckningslån i egendomen och han finner inom några år, att han icke kan uppehålla sin ställning utan får lemna allt, och utarrendera egendomen. Jag känner personligen många sådana fall; jag vet att det inträffat, att fideikommissarier låtit två års räntor på en intecknad gäld vara obetalda. Jag vet också, att, samtidigt härmed, ingenting gjorts för egendomens iståndsättande, och jag frågar: huru är då ställningen för den, som tillträder ett fideikommiss? Och hurudan blifver ställningen för de andra syskonen? Jag vill fästa uppmärksamheten på, att dessa senare äro alla uppfostrade på samma sätt, som den, hvilken får fideikommisset. Blir det något öfver åt dem, så är det ingen skada, men blir det ingenting öfver, då är det hårdt, att de blifvit uppfostrade i öfverflöd, och sedan finna, att de få arbeta för brödet, en utväg, som de icke drömt om. Jag hemställer, om detta är rättvist?

Jag vet, att från juridisk synpunkt stora svårigheter uppstålla sig, och min mening är icke, att någon häftig omstörtning af de bestående förhållandena skall vidtagas; jag är dertill alltför konservativ till min natur. Men jag tror, att om man småningom ginge in på den vägen, gjorde man klokt, ty den tid kan komma, då en sådan omstörtning sker under så olyckliga förhållanden, att detta ingrepp i eganderätten kommer att kännas långt smärtsammare, än om saken får utveckla sig i lugn. Jag vet, att mycket från juridisk synpunkt kan andragas mot förslaget, men jag undrar i allt fall, om icke, då andra länder lagstiftat i denna riktning, äfven Sverige skulle kunna göra det. Jag erkänner, att det kanske här blir svårt därför, att fideikommissinstitutionen här uppträder under så ofantligt olika former, emot hvad förhållandet är i andra länder; men jag tror i allt fall, att något i den vägen borde göras.

Jag skall äfven bedja att få beröra en annan sak: det kan lätt uppstå ett spändt förhållande mellan syskon i följd af fideikommissinstitutionen. Jag känner dess bättre icke något sådant fall, men det kan lätt tänkas, att en rad syskon, som se sin broder få en stor förmögenhet, under det de sjelfve blifva på bar backe, komma i spändt förhållande till honom. Derpå vore icke att undra.

Jag tror sålunda, att många skäl tala för, att en skrifvelse i nu förevarande ärende blir till Kongl. Maj:t aflåten. Jag vill, som sagdt, icke under några förhållanden, det ber jag få ytterligare betona, att några häftiga ansträngningar göras, för att taga bort denna institution, och det kan naturligtvis icke komma i fråga, att hvarken

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.
(Forts.)

de nuvarande fideikommissinnehafvarne eller nu lefvande preten-
denter skulle blifva beröfvade sin fideikommissrätt, men jag tror,
som sagdt, att något bör göras, och jag tillåter mig därför att yrka
bifall till lagutskottets förslag.

Herr Ölander: Den förste ärade talaren anmärkte mycket
rättigt, att det är femte gången, som denna fråga nu återkommer
inför Riksdagen, och detta tycker jag är ett särdeles talande bevis
för att densamma icke dör, utan lefver, trots de många begrafningar,
man har kostat på den i Riksdagen. En skald har sagt — och
skalder kunna också någon gång vara begäfvade med praktiskt sundt
förstånd — »evigt kan ej bli' det gamla, hvad förmultnad är skall
ramla». Och förmultnad och tärd af den nya tidens friska vindar
är ovilkorligen den gamla fideikommissinrättningen. Den var det
redan 1810, ty det kunde väl icke vara en lifskraftig och för det
allmänna gagnelig och nyttig institution, som 1810 års lagstiftare
funno nödigt att utdöma. De utdömde den likväl, emedan, såsom
man af de då anförda skälen finner, den kunde leda till missbruk,
emedan den var skadlig i politiskt och nationalekonomiskt hänseende,
och emedan den var stridande mot det allmänna rättsmedvetandet
i afseende på de arfvingar, hvilka blifva lottlösa. Men om nu alla
dessa fel, dessa olägenheter redan då kunde upptäckas och upp-
märksammas hos en på gammal häfd byggd, en då ännu helt och
hållet orubbad institution, huru mycket klarare skola de då icke nu
framträda i den allt jemt fortskridande utvecklingens och den allt
jemt stigande civilisationens ljus? I forna tider, då till familjens
heder, magt och inflytande fideikommissinstitutionen inrättades —
och jag menar dermed nu icke året 1686, då den svenska fidei-
kommissstadgan uttärades, ty institutionen var då redan känd och
leder säkerligen sitt ursprung från mycket längre tid tillbaka — i
dessa tider, säger jag, då kunde det mål, som med institutionen
afsågs, möjligen också uppnås, om icke så mycket i Sverige, som icke
mer i de länder, der feodalväldet herskade, och der antagligen också
denna institution har sin första vagg. Familjemedlemmarnes sko-
ningslösa uppoffrande för familjenamnets glans var naturligen enligt
dessa räre tiders föreställningssätt icke något stötande, men då
med en starkare konungamagt familjens anseende och sjelfständighet
allt mer och mer försvagades, blef ock fideikommissinstitutionen
allt mer och mer betydelselös; då mera ordnade förhållanden in-
trädde, blef den skadlig, i det den störande inverkade på arfs-
egendomslagstiftningen, och då slutligen mildare seder och ett mera
fritt föreställningssätt gjorde sig gällande, då blef den förhatlig,
emedan den stred mot det sunda rättsmedvetandets fordringar. Så
gick den år för år sin undergång till mötes, till dess den 1810 erhöll
sin dödsdom. Under sådana förhållanden kan det icke förefalla
underligt, om man står något förvånad framför de siffror, som den
vid utskottets betänkande fogade tabellen innehåller, och hvaraf
man underrättas om, att ännu i dag inom Sveriges rike finnas fidei-
kommissegendomar till ett värde af mer än 109 millioner kronor.

Det är ett ganska betydligt belopp, och huru står detta förhållande öfverens med 1810 års författning? Jo, säger man, dessa fideikommiss hafva inrättats före 1810, under skydd af derförut gällande lagar, de äro orubbliga och okränkbara, en lag får icke ega retroaktiv verkan. Ja, att man sade så 1810, det kunde ju i viss mån vara berättigadt; det kan ju vara nog att taga ett steg i sänder, och det var ett jättesteg, som togs, då man 1810 förbjöd instiftande af nya fideikommiss. Men man har äfven hört den invändningen i senare tider, och äfven i dag från denna plats har uttalats, att dessa fideikommiss kunna icke rubbas, ty 1810 års lag skulle derigenom, nära 80 år efter sin tillkomst, erhålla retroaktiv verkan. Jag beklagar, att andra länder hafva kunnat upphäfva institutionen, utan att inse denna fara. Men finnes verkligen icke något annat skäl, och jag har icke hört något annat uppgifvas än detta, då hvilade de gamla fideikommissen på en grund, så oändligt svag, att den kan blåsas omkull af hvilken jurist som helst. Det är här naturligtvis ej fråga om att beröfva de nuvarande innehafvarne deras på grund af denna institution lagligen ärfda rättigheter. Då, men endast då skulle man kunna säga, att lagen hade retroaktiv verkan. Men det må väl i all verlden stå Riksdag och regering öppet att i gällande arfslagar göra de förändringar, som de anse nyttiga utan att derför begära lof af ännu ofödda släkten. Då syster gafs lika arfsrätt med broder, föll det ingen in att påstå, att den lagen retroaktivt inverkade på då lefvande bröders, än mindre på då ännu icke födda bröders rätt. Regeln är naturligen den, som hvarje jurist känner, att en rättighet, som tillkommit i skydd af och på grund af en förut gällande, men nu upphäfd lag, eger bestånd endast så länge, att icke någon, som vid lagens upphäfvande var innehafvare af denna rättighet, derigenom beröfvas densamma. Och det är naturligen icke utskottets och säkerligen icke heller motionärens mening, att den åtgärd, som här begäres, skall inverka på eller på något vis rubba de nuvarande fideikommissinnehafvarnes eller ens deras närmaste arfvingars besittningsrätt till de fideikommissegendomar, som de nu innehafva och på lagligt sätt åtkommit. Härmed tror jag mig hafva sagt aldeles tillräckligt för att vederlägga det enda skäl, som blifvit anfördt mot upphäfvande af nu bestående fideikommiss. Och jag har föreställt mig förut och föreställer mig ännu mera i dag, efter den siste talarens yttrande, att en dylik åtgärd skulle helsas med glädje äfven af fideikommissinnehafvarne sjelfve, hvilka väl icke gerna kunna hysa stora sympatier för en institution, som utan att numera kunna bereda dem några fördelar i politiskt eller socialt hänseende, utskiftar så olika lotter åt deras barn, att den skänker rikedom åt en och fattigdom åt de öfriga. Jag hoppas derföre, att kammaren nu, nära 80 år efter 1810 års förordning, skall känna sig manad att bifalla detta skrifvelseförslag. Första Kammarrens uppgift är visserligen att gifva åt samhällsinstitutionernas utveckling den jemna och lugna gång, som erfordras, och äfven att förhindra de skakningar och de farliga rubbningar, som ofta äro förbundna med alltför häftiga och stora språng in på reformernas väg.

Eng. fideikommissinstitutionens upphörande.

(Forts.)

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.

(Forts.)

Men det kan icke vara dess uppgift att hämma sjelfva den utveckling, af hvilken hvarje lifskraftigt och framåtskridande samhälle ständigt är i behof.

Jag tar mig friheten yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Hedlund: Jag har stor aktning för testamentsrätten. Jag anser det vara en vigtig sak, att, i fråga om åtminstone sjelfförvärfvad egendom, den som förvärfvat den må kunna förfoga öfver densamma äfven med hänsyn till efterkommande. I fråga om *ärfd* förmögenhet må förhållandet dock kunna vara annorlunda, då denna förmögenhet kan i viss mån betraktas såsom familjeegendom. Men att testamentsrätten, som ju hvilar på romersk grund, kan utsträckas från ett slägtled till ett annat i oändlighet, det kan jag så mycket mindre anse vara i sin ordning, som det är att upphäfva samma testamentsrätt. Då en testator gör en föreskrift bindande för all tid, har han derigenom upphäft efterföljande innehafvares testamentsrätt. På basis af den rätt, som man vill försvara, har man således kränkt samma rätt. Jag anser det icke vara olämpligt att påminna om denna synpunkt just emot dem, som försvara den obegränsade testamentsrätten. Jag tror mig kunna göra det, äfven med risk att gifva rättvisa åt den förste ärade talarens ord, då han sade, att den minst sakkunnige vore den mest tråkige. Äfven med risk att gifva rättvisa åt dessa hans ord, vill jag göra ett tillägg till lagutskottets historiska utveckling om fideikommissrätten. Den romerska rätten medgaf icke testamentsrättens giltighet för mera än närmaste slägtled; testator öfverlemnade åt den kommande, med »förtroende», att han måtte, genom nytt testamente, handla på samma sätt emot sin efterföljare. Det heter också dertföre »fideicommissum». Hvad ordet fideikommiss ursprungligen betyder är det icke lämpligt att här utveckla, äfven om jag det kunde, men så mycket är klart, att fideikommissrätten stöder sig icke uteslutande på den romerska testamentsrätten, utan på flere historiska förhållanden, hvaribland *förläningen*, hvilken särskildt gälde England, då efter den normandiska eröfringen saxarnes till kronan indragna gods öfverlemnades såsom *förläningar* åt segervinnarne. Deraf uppstodo majoraten. En engelsk författare har också sagt, att det första man bör veta, för att sätta sig in i de engelska jordförhållandena, är att det icke finnes någon enskild engelsk jordegendom, enär all sådan egendom är ursprungligen *kronans*. Vid normandernas eröfringar utdelades, som sagdt, den gamla anglosaxiska jorden i förläningar, mot skyldighet att dertföre göra krigstjenst. Såsom straff stadgade dertföre lagen förlusten ej blott af lif utan ock af *gods*. Äfven i vårt eget land funnos »*förläningar*», om också ej på grund af eröfring.

Jag anser det dock icke vara olämpligt att gå till grunden för denna institution, ifall man kan visa, att hela dess källa är osäker och att man icke begär någon kränkning af gammal rätt genom att söka åstadkomma en ändring i det närvarande.

Jag är, i likhet med lagutskottets ärade ordförande, för hvars förträffliga och lugna anförande jag icke kan annat än egna honom

mitt erkännande, rädd för att kränka laglig rätt, men jag kan icke vara med honom derom, att såsom lag bevara hvad som icke hvilar på verklig rättsgrund, och jag kan icke gå in på att fideikommissioninstitutionen hvilar på en sådan grund.

Ang. fideikommissioninstitutionens upphörande.

(Forts.)

Den andre talaren i ordningen berörde en vigtig omständighet och det är icke endast af honom jag hört detta uttalas, utan äfven andra fideikommissionnehafvare hafva uttalat en verklig smärta öfver den orättvisa de nödgas begå emot de andra arfvingarne, då de nödgas lemna sin egendom till en enda. Detta är så mycket värre, som det ofta för denne ende arftagare medför en stor fara i moraliskt afseende. Skulle jag vara med om att bevara en egendom på en hand i familjens intresse, skulle jag hellre vara med om den lösning som frågan fått i Schweiz, i vissa kantoner, nemligen med minoraten, eller att den *yngha* sonen eller barnet finge öfvertaga egendomen, ty då har den äldste icke någon trygghet för att sitta i lugn besittning af egendomen och vara utsatt för de frestelser, som deraf blifva en följd, ty det skall dröja länge innan någon är säker att vara den sista. Jag vill inom parentes nämna, att jag om denna sak talat med innehafvare af sådana egendomar särskildt i Bayern. De hafva varit mycket tillfredsställda med anordningarne derstädes, att den yngste öfvertager egendomen. I Schweiz, i kantonen Wallis, är detta förhållande allmänt rådande bland de mera välmående bönderna, och jag har icke hört någon anmärkning deremot. Från min synpunkt deremot, som icke vill vara med om konsoliderandet af stora jordkomplexer, är det ena lika origtigt som det andra. Lagutskottets ordförande har icke denna gång, såsom förut, framhållit nyttan af stora egendomskomplexer. Jag vill då för honom, som är en vän af latinska uttryck, upprepa offentligt hvad jag vid ett enskildt samtal yttrat, att en af Roms mest framstående och med dess statsförhållanden mest förtrogne författare har sagt, att det var de stora besittningarne, som förderfvade Rom. »*Latifundia rempublicam perdidere*» säger Plinius. Denna stad fick bittert erfarit följderna af att fortgå på den väg, på hvilken man slagit in i England, der de små sjelfständiga jordbrukarne blifva mer och mer undanträngda af de stora godsens. Rom förlorade den bästa delen af sin befolkning, den som det gälde när en romersk diktator återvände hem och plöjde sjelf sin jord, hvilket han visserligen icke kunde göra under Roms stormagstid.

Lagutskottets ärade ordförande anmärkte, att fideikommissioninstitutionens upphäfvande stode i samband med de revolutionära rörelserna i vissa länder. Deri har han fullkomligt rätt, och deri ser jag en ny berömmelse åt dessa revolutioner, då de, efter långvariga missförhållanden, kommit derhän, att de velat återföra rättvisare grundsatser och en god samhällsordning i stället för de gamla oegentligheterna. Han har dock icke gifvit samma erkännande åt den derpå följande reaktionen. Han har ganska riktigt anmärkt, att i reaktionära tider förstöres och paralyseras lätt hvad en rättvis och genomgripande revolution byggt upp. Ja, tukt och ordning äro bra, men reaktion är icke bra. Jag vill gerna medgifva hvad som

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.
(Forts.)

är förnuftigt och riktigt och hvad som kan och bör medgifvas, att nemligen de engelska majoraten bidragit till sjelfständighet inom den engelska regeringen och representationen, men ifrågasättas kan, om icke denna sjelfständighet är för dyrt köpt i afseende på statens välfärd. Vi veta alla, att det är ledamöterna af underhuset, som egentligen representera de folkliga elementen i England. Då de ega de stora ärftda egendomarne, hafva de icke synnerligen främjat den utveckling, som vi, åtminstone de, som se tidsutvecklingen ur en mera demokratisk synpunkt, kunna gilla. De hafva dock, tack vare de stora ledarne, på senaste år gjort stora koncessioner åt den nya tidsriktningen. Just den del af den engelska representationen, som stöder sig på majoraten, nemligen öfverhuset, har också derigenom blifvit en död lem i den engelska statskroppen. Öfverhuset kan numera nästan sägas qvarstå endast som en dekoration. Det vågar icke uppträda och förkasta ett af underhuset beviljadt anslag. Då för 10 år sedan öfverhuset vågade uppträda i en ekonomisk fråga, höll det på att blifva en half revolution. Det var 1880 och jag var vid denna tid i England. Öfverhuset vågade då sätta sig emot underhuset, ehuru motståndet var skäligen svagt. Derhän har det emellertid kommit, att öfverhuset, som består af innehafvare till majorat och de sjelfskrifna biskoparne, står vanmäktigt inom den engelska statskroppen. Jag vågar icke bestrida, att det kan hafva en dekorativ betydelse, men någon betydelse i öfrigt har det icke. Jag tror därför, att detta icke kan vara något argument, som vi behöfva, då vi lyckligtvis icke hafva några sjelfskrifna inom vår representation, som kunna stödja sig hvarken på börd eller egendom.

Lagutskottets ordförande anmärkte vidare, med citerande af några siffror, att fideikommissegendom ju icke i Sverige spelar någon stor roll och att man först då bör rubba en gammal institution, när saken har någon praktisk betydelse till följd af sin omfattning. Emot detta vågar jag anmärka, att man får icke alltid mäta sådana saker med siffror och med deras kvantitetens storlek och omfång. Ty om äfven moraliska och sociala förhållanden här framträda, böra de allvarligen beaktas, äfven då de icke hafva så stor omfattning, som kanske gör en förändring ännu mera påkallad.

Jag ber att få förena mig med dem, som yrka upphäfvandet ju förr dess hellre, af denna gamla och icke på fullt säkra rättsgrunder hvilande institution, och jag åberopar dervid hvad den siste ärade talaren sade i fråga om det ofta omtalade argumentet om retroaktiv verkan. Jag kan icke gå in på att det är retroaktiv verkan, då den nuvarande innehafvaren får allt hvad honom tillkommer och, ännu mera, då han återfår den testamentsrätt, som blifvit honom genom fideikommissrätten beröfvad.

Herr Hasselrot: Då lagutskottets ärade ordförande, såsom hufvudsakligt skäl för sitt afstyrkande, framhöll åtskilliga rättsliga betänkligheter, skall jag be att till en början få fästa mig vid denna sida af saken. Såsom af utskottets betänkande framgår, är den första skriftliga rättsurkund i vår svenska rätt, som bestämmer om

fideikommissinstitutionen, testamentsstadgan af den 3 juli 1686, som derom meddelar åtskilliga bestämmelser. Derefter kom 1734 års lag, som dock icke innehöll några dylika bestämmelser om familjefideikommiss, som förefinnas i 1686 års testamentsstadga, utan helt enkelt meddelade den allmänna bestämmelsen, »att en hvar, man eller qvinna, eger göra testamente, med eller utan vilkor». Nu vågar jag påstå, att då ett sådant allmänt stadgande icke lär kunna tolkas så vidsträckt, att en testator skulle vara berättigad att stadga *hvad vilkor som helst* för ordnandet af sin qvarlätenskap, med anspråk på att dessa vilkor under alla förhållanden skola efterlefas, så skulle man möjligen vara berättigad att tolka 1734 års lagbestämmelse derhän, att då den icke upptager de i 1686 års testamentsstadga befintliga stadganden angående familjefideikommiss, lagen icke heller medgäfvit en testator en så vidsträckt rätt som att bestämma om egande- och nyttjanderätt af en fastighet för all everldlig tid. Så har emellertid 1734 års lag icke blifvit tolkad och jag skall, för min del, icke tillåta mig att bestrida, att de familjefideikommiss, som uppkommit på grund af 1734 års lag, icke äro fotade på rättslig grund, ehuru denna kan anses skäligen svag; men hvad jag bestämdt vågar påstå, det är, att lika berättigade som statsmagterna hafva varit och äro att ändra civillags bestämmelser, lika berättigade äro också statsmagterna att ändra bestämmelserna för de på grund af civillag uppkomna institutioner, om och när en sådan förändring kan finnas lämplig och nyttig och den icke kränker enskild rätt. Med *enskild rätt* menar jag i detta fall den rätt, som tillkommer en lefvande person, eller en befintlig juridisk personlighet, ett bolag eller en institution eller dylikt, men jag kan icke medgifva, att släkt och familj, såsom sådana, eller ofödda generationer, innehafva en dylik rätt. Så hafva icke heller Sveriges lagstiftare uppfattat saken. Det fans i 1734 års lag åtskilliga stadganden, afseende att skydda släktens rätt, så t. ex. bestämmelsen om bordsrätt, som afsåg att inom släkten bibehålla den ärfda fastigheten. Denna bestämmelse hafva dock statsmagterna upphäfft. Enligt en annan dylik bestämmelse var man förbjuden att testamentera bort arfvejord på landet. Äfven denna bestämmelse är undanröjd. Men hvad jag särskildt tillåter mig att fästa kammarens uppmärksamhet på, emedan det, enligt min tanke, är alldeles principiellt afgörande för statsmagternas rätt i detta hänseende, det är den af lagutskottets ordförande omnämnda förordningen af den 3 april 1810. På testators bestämmelser i afseende å familjefideikommiss ej ändras, så gäller detta i principiellt afseende lika mycket alla bestämmelser, som afse fideikommissets bestånd. Nu hafva emellertid statsmagterna, ehuru det i de flesta fideikommissbref står uttryckligen förbjudet icke allenast att sälja utan äfven att inteckna och bortbyta fideikommiss, genom nämnda förordning medgifvit fideikommissarierna att med Kongl. Maj:ts tillstånd både inteckna och bortbyta sina fideikommiss. Derigenom har lagstiftaren så tydligt och klart som möjligt godkänt den åsigt, som jag förfäktat, eller att statsmagterna ega ändra eller modifiera befintliga bestämmelser

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

i fideikommissbrefven, och det må icke sägas, att detta skedde på grund af någon stor fara eller af nödtvång. Alldeles icke. Det skedde helt enkelt på den grund, att det vid tillfället befans vara lämpligt och riktigt och man gick då så långt som föreslaget var. Den rätt i detta fall, som tillkom statsmagterna 1810, den förefinnes ännu.

Så har äfven rättsbefogenheten uppfattats i ett flertal andra kulturetater. Fideikommissen hafva på ett eller annat sätt blifvit upphäfd i Italien, Frankrike och Nederländerna. Äfven i den preussiska grundlagen af 1850 har införts bestämmelse derom, ehuru, såsom lagutskottets ärade ordförande anmärkte, denna bestämmelse sedermera blifvit upphäfd. Derigenom att stadgandet en gång varit infördt i grundlagen, hafva emellertid statsmagterna i Preussen häfdat sin befogenhet att lagstifta i ämnet. Ungefär enahanda är förhållandet i Danmark, der grundlagen uttryckligen stadgar, att familjefideikommiss kunna öfvergå till fri egendom, ehuru närmare bestämmelser om sättet härför ännu icke blifvit gifna. Principen af statsmagternas rätt att i saken besluta är emellertid derigenom erkänd och fastslagen. Jag tror sålunda, att Riksdagen kan lemna alla rättsliga betänkligheter helt och hållet å sido och i detta fall, som i alla andra, endast se till hvad som kan befinnas lämpligt och riktigt.

Hvad dervid först angår den politiska sidan af saken, erkänner jag villigt, att, så länge ridderskapet och adeln hade en betydlig del i svenska folkets representationsrätt, det var ett ganska viktigt statsändamål att tillförsäkra hufvudmännen för adelns ätter, hvilka representerade ståndet, en sjelfständig och oberoende ställning. För sådant ändamål var också fideikommissinstitutionen särdeles lämplig och passande. Det är därför heller icke underligt, att den under sådana förhållanden omhuldades intill dess den fick en så vidsträckt omfattning, att man befarade den kunna medföra skada för andra berättigade intressen; och fann då 1810 genom förordningen den 27 april nödigt förbjuda inrättande af vidare fideikommiss. Nu, sedan representationsrätten för ridderskapet och adeln upphört, tror jag att man kan lemna den politiska synpunkten alldeles å sido.

Går jag sedan till den statsekonomiska sidan af saken, så, jemte det jag hänför mig till hvad talaren på södermanlandsbänken sade, tillägger jag, att det må erkännas vara ett viktigt statsändamål att den svenska jorden skötes och brukas så ändamålsenligt som möjligt, hvadan man bör tillse det inga direkta eller indirekta hinder förefinns, som göra det antagligt att jorden icke skötes så som den bör skötas och icke får den framåtgående odling som vederbör. Jag vågar emellertid påstå, att ifrågavarande institution just utgör ett sådant hinder för familjefideikommissens ändamålsenliga skötsel och förbättring. Dermed vill jag alldeles icke förneka, att det finnes fideikommiss som skötas utmärkt väl, ja, monstergilt, men tyvärr lär det icke vara det allmänna förhållandet, åtminstone hvad de medelstora och små fideikommissen angår. En innehafvare af ett fideikommiss står i sjelfva verket i en sämre ställning än till och

med en arrendator, hvilken åtminstone kan beräkna att hans rättsinnehafvare skall få nytta af den penningssumma, eller det arbete som han kan nedlägga på jorden, under det att den, som innehar ett fideikommiss, får behålla detsamma endast under obestämd tid, då hans lifstid alltid är oviss och vet att det sedermera ej öfvergår till hans rättsinnehafvare, utan till den på förhand bestämda successorn. Under sådana förhållanden är det uppenbart, att en fideikommissinnehafvare, som ej har stor enskild förmögenhet och som har maka och barn, måste tänka på deras framtid och alltså endast ogera nedlägger på fideikommisset någon utgift, då han är osäker om att deraf få draga någon fördel och kan befara att denna utgift i verkligheten tillkommer i lyckligaste fall *ett* af barnen, men i många fall en kanske aflägsen släktning. Detta kan ej vara gagneligt för fideikommissets behöriga skötsel och förbättring, och, hvad värre är, den frestelsen ligger för en sådan fideikommissinnehafvare nära att, äfven på bekostnad af fideikommissets bibehållande i befintligt skick, genom ett utsugande brukningssätt eller genom t. ex. skogens sköfving söka bereda sina närmaste efterkommande hjälp till framtida bergning och uppfostran. Erfarenheten visar också att det ej sällan tillgår på detta sätt. Jag torde icke behöfva erinra kammaren om det rent af skandalösa sätt, på hvilket en del fideikommiss under fardagsåren blifvit skötta. Skogarna hafva sköflats, alléerna nedhuggits, trädgårdarne förstörts m. m. Men, säger man, äfven andra egendomar i vårt land vanskötas, äfven andra egendomar än fideikommissen sköflas på samma sätt som dessa och det är sant. Men i de af mig påpekade fallen har vanskötseln och sköfvingen tillkommit just på grund af *fastigheternas egenskap af fideikommiss*. Skulle de icke hafva haft denna egenskap, är det åtminstone antagligt att man i dessa fall sluppit höra sådana sorgliga skildringar. Och, mine herrar, det är inga bagateller, det här är fråga om. Lagutskottets ordförande sökte visserligen framhålla att det endast är en ringa del af landets jord, som beröres af fideikommissinstitutionen, men det är dock $\frac{1}{20}$ af hela det uppskattade fastighetsvärdet på landet, som representeras af fideikommissen. Detta är ingalunda någon obetydlighet. Om man dertill betänker, att de stora possessionerna och särskildt fideikommissen äro jemförelsevis lågt taxerade, ligger det i öppen dag, att förhållandet emellan värdet af landfideikommissen och den öfriga jorden blir större än $\frac{1}{20}$. I Skåne innehafves närmare $\frac{1}{10}$ af jorden utaf fideikommissarier, i Södermanland går det till nära $\frac{1}{14}$, allt enligt taxeringsvärdena; kan det då vara för staten nyttigt att hafva så stora delar af den svenska jorden fästade med band, som, enligt min tanke, på de grunder jag nu anfört, i statsekonomiskt hänseende medföra stora olägenheter?

Jag skall slutligen yttra några ord angående frågan sedd ur familjens synpunkt. Den fiktionen kan ju uppställas, att fideikommissfastighet i sjelfva verket icke eges af familjen, utan endast af de successorer, som en gång för alla äro i det första fideikommissbrevet bestämda och att sålunda ingen annan medlem af familjen har något

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Ang. fideikom-
missinstitu-
tionens upp-
hörande.
(Forts.)

rättsligt anspråk på att njuta någon fördel af fideikommisset och att dem alltså ej sker någon orätt, då de gå lottlösa derifrån. Jag medgifver också att det finnes ett visst berättigande för ett dylikt åskådningssätt, men jag tviflar på, att detta åskådningssätt kan ingå i det allmänna rättsmedvetandet, utan tror tvärt om, att det allmänna rättsmedvetandet, och detta med rätta, häftigt uppröres i de icke så sällan förekommande fall, då vid sterbhusutredningar en broder eller en adägsen släkting tager all befintlig egendom och de andra få gå som sparfvn från axet.

Det heter i fideikommissbrefven i allmänhet att de äro upprättade till »familjens heder och conservation». Jag tror, för min del, att detta mål ingalunda vunnits. Fattigdom är ingen skam och rikedom är ingen verklig heder. Den heder, som kan åstadkommas genom innehafvandet af ett fideikommiss, tillfaller för öfrigt icke familjen i sin helhet utan en enstaka familjemedlem. Det är, enligt min tanke, lika illa bestäldt med konservationen, då det blott är en enda familjemedlem, som konserveras, om jag får begagna detta uttryck, under det kanske hela den öfriga familjen befinner sig i yttersta misère. Huru viktiga familjens heder och conservation för öfrigt kunna vara synes mig dock viktigare och angelägnare, att inom familjen bibehålla känslor af kärlek, frid och enighet, hvilket jag vågar påstå är mycket svårt inom familjer, som innehafva fideikommiss. Jag tror att om man med flit ville inkasta splitets och afundens fackla inom en familje- eller syskonkrets, så finnes för sådant ändamål intet lämpligare medel än just att stifta ett familjefideikommiss.

Mycket vore att tillägga, men jag skall ej tillåta mig att vara vidlyftigare. Dock vill jag tillägga det jag finner helt naturligt, att den, som principiellt hyllar fideikommissinstitutionen såsom riktig och befogad, icke vill vara med om lagutskottets nu afgifna förslag till skrifvelse, men den, som icke detta gör, föreställer jag mig utan oro och tvekan, skall kunna gå in på en sådan utredning, som lagutskottet föreslagit, ty derigenom kan ingen skada ske. Om Kongl. Maj:t, efter en noggrann och fullständig utredning i denna för vårt land ganska viktiga fråga, finner skäl att framlägga förslag i ämnet, lär man väl kunna hysa det förtroende till regeringen, att den icke kommer med några förslag till rättskränkande eller brådstörtade ändringar. För min del skulle jag känna mig fullt belåten om ett sådant förslag endast innebure den bestämmelsen, att der medlemmarne inom en familj som innehade fideikommiss, sinsemellan öfverenskommo om upphäfvande af fideikommissets natur, skulle Kongl. Maj:t ega rätt att bifalla en sådan anhållan, och der icke öfverenskommelse om villkoren för upplösningen emellan familjemedlemmarne kunnat träffas, skulle Kongl. Maj:t ega att, antingen själf eller genom gode män, eller på annat lämpligt sätt, bestämma om dessa villkor. I sådant fall kunde man icke säga att någon rättskränkning egde rum, eller att någon brådstörtad ändring vidtoges. Många andra och kanske bättre sätt för fideikommissens successiva öfvergång till fri egendom kunna ju för öfrigt uttänkas.

och visst är att man från Kongl. Maj:t kan förvänta ett godt och lämpligt förslag härutinnan, om begäran derom af Riksdagen framställes och Kongl. Maj:t finner att någonting i frågan bör göras.

Jag skall sluta med att erkänna, att jag alldeles icke underskattar vigten af det utaf lagutskottets ordförande mot utskottets förslag anförda skäl, att kammaren vid flere föregående tillfällen har afslagit hemställanden i samma syfte, som det nu föreliggande förslaget, men jag tillåter mig dervid erinra, att det förut mer än en gång, och i viktigare frågor, än denna händt att kammaren ändrat mening utan att kammarens värdighet deraf på något sätt lidit; och det är under vördsam förhoppning, att så äfven i detta fall måtte vara händelsen, som jag tillåter mig yrka bifall till lagutskottets betänkande.

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Man har mot lagutskottets ordförande och hans argument rigtat ganska många anmärkningar, och den skarpaste af dem har väl bestått deri, att man ansett honom hafva förklarat, att hans ställning till frågan vore beroende af hans rättsmedvetande, hans uppfattning af hvad som i detta stycke vore rätt. Jag vågar hysa en annan uppfattning af hans mening; jag vågar det i följd af hans förklaring att han i ett fall skulle kunna vara med om ett utlåtande af den beskaffenhet som lagutskottets föreliggande, nemligen om all svensk jord, eller åtminstone större delen deraf, vore lagd under fideikommissrätt. Då skulle han anse sig uppfordrad att vara med om dess afskaffande. Jag vågar fråga eder, mine herrar: tron I verkligen att lagutskottets ordförande skulle kunna tänka sig ett enda fall, då han ville vara med om någonting orätt? Jag kan icke hysa den öfvertygelsen, utan finner i hans bekännelse i detta stycke den klaraste bevisning för att äfven han i det föreliggande förslagets upptagande ser icke en rättsfråga utan en lämplighetsfråga. Alla de bevis, som för rättmätigheten af de påyrkade modifikationerna eller ändringarna i detta fall blifvit anförda, tendera också åt detta samma: är det lämpligt eller olämpligt? Ty, mina herrar, bakom den bestående rätten, som ju i viss mening kan sägas tolka hvad som är rätt, ligger dock något, som heter »det allmänna rättsmedvetandet», och det är detta, som ytterst bestämmer hvad som fortfarande får tillhöra den gällande rätten, hvad som är lag, och hvad som skall blifva lag; och på denna grund måste jag opponera mig mot lagutskottets ordförande, då han sade, att han hade en sådan vördnad för det bestående, att han ansåg den göra sig skyldig till en *flack* uppfattning som icke betraktade detta bestående från synpunkten af den tid, som hade bestämt det. Jag tror, att detta var hans mening; men i så fall är den åtminstone icke min, ty då här dock ytterst är fråga om, hvad som kan vara lämpligt att bibehålla eller att ändra, tror jag, att vi hafva full frihet att bedöma frågan efter de nutida förhållandena och icke efter 1600-, 1700- eller ens början af 1800-talets förhållanden och synpunkter. Det begrepp, som ligger bakom fideikommissinstitutionen, är släktbegreppet, eller omsorgen

Ang. fideikom-
miss nstitu-
tionens upp-
hörande.
(Forts.)

om slägtens konservering, såsom en talare nyss uttryckte sig. Men mellan detta släktbegrepps förhärskande i Europa och vår tid, ligger dock 1789 års revolution; och vi skola icke glömma det faktum, som redan förut i dag blifvit berördt, att, om också denna revolution förde med sig ytterst sorgliga förvillelser, öfver hvilka menskligheten alltid måste blygas och sörja, det ideella uppslaget i 1789 års stora gerning likväl var af ett helt annat syfte, och något, som väl är värdt att med tacksamhet erkänna. *Individens* betydelse har sedan den tiden varit en helt annan än förr, och i samma mån har också *slägtens* betydelse trädt tillbaka. Frågan är icke numera, om man tillhör en utomordentligt gammal och frejdad släkt, utan i främsta rummet om man själf är en aktingsvärd, dugande och för sig själf stående personlighet.

Jag skall icke mycket inlåta mig på frågan i dess hela omfattning, ty min »naturliga böjelse» ligger icke åt att hålla långa föredrag; men jag skall ändå be att få i någon mån belysa ett yttrande, som ju kan hafva sin betydelse, nemligen det, som blifvit fäldt om Englands föredöme och hvad innehafvandet af de stora majoraten betydt för Englands politiska lif. När en politiker i England — yttrade lagutskottets ordförande — utgår ur sitt lands regering, sedan den politiska skara, hvars betydelse och storlek insatt honom i regeringen, råkat i minoriteten, behöfver han icke, såsom hos oss, söka en reträttplats, utan han går tillbaka till sitt majorat och gör sig väl fortfarande bemärkt, men såsom medlem af oppositionen. Huru många gånger, frågar jag, inträffar det dock hos oss, att en ur Konungens råd utträdande går tillbaka till sitt fideikommiss? Jag har rätt ofta sett, att en ur Konungens råd utträdande sedermera gjort sig bemärkt i oppositionen, men ganska sällan, att han gått tillbaka till ett fideikommiss; och jag tror således, att i förevarande fall bibehållandet af fideikommissen hos oss saknar all politisk betydelse, och att den gjorda jmförelsen icke ens är på sin plats, då de faktiska förhållandena i de båda nämnda länderna äro så synnerligen olika.

För min del anser jag, att hufvudsumman af denna fråga är att finna i det obefogade uti den undantagslagstiftning, under hvilken ett visst antal af de arftagande i vårt land är stäldt. Om det är rätt och i enlighet med vår rättsuppfattning, att syskonen i en familj skola ärfva lika, — på hvilken grund hålla vi då ett litet antal familjer i en annan ställning och låta dem vederfaras den tunga lotten, att ett af dessa syskon skall få allt, men de öfriga ingenting? Jag har åtskillig personlig erfarenhet i detta stycke och har sett, till hvilka missförhållanden inom familjerna denna fideikommisslagstiftning kan leda; för min del tror jag ock, att det från lagens och rättens synpunkt skall vara väl, om vi på den kunde göra ett lyckligt slut. Med dessa ord vill jag dock icke hafva sagt, att jag anser detta slut vara lätt funnet. Tvärt om! Dervid skola, enligt min öfvertygelse, så stora och många svårigheter framstålla sig, att det icke torde vara så lätt att finna detta lyckliga slut. Men det är icke något skäl för mig att icke önska eller försöka att nå

det, och då lagutskottets betänkande endast uttrycker en önskan, att vi må komma derhän, anhåller jag, för min del, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.

(Forts.)

Herr von Baumgarten: Jag skall icke uppehålla kammaren i denna långvariga debatt, utan jag har endast velat tillkännagifva, att jag i utskottet intagit samma ställning som de öfriga reservanterna från denna kammare, och att jag, så vidt jag kan erinra mig, också begärt att blifva bland dem antecknad i reservationen, men att, då jag icke var närvarande i utskottet vid betänkandets justering, jag icke kunnat bevaka mitt intresse.

Hvad sjelfva saken beträffar, ber jag att få instämma med utskottets ordförande, emedan jag anser förslaget innebära en alltför våldsam åtgärd, helst då, såsom här är fallet, det kommit från enskild motionär. En annan sak vore om motionen afsåge, att Kongl. Maj:t skulle få rätt att upphäfva fideikommissrätten, i de fall då derom ansökan hos Kongl. Maj:t gjordes af såväl fideikommissarien som af hela den släkt, som af fideikommisset kunde hafva intresse. Då skulle äfven jag kunna vara med om ett dylikt förslag. Men för närvarande yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Enligt min uppfattning bör man gå till väga med mycken varsamhet, när det gäller att ändra död mans yttersta vilja, afgifven i öfverensstämmelse med den lag, som gälde då förklaringen afgafs. Statsmagternas formella rätt i föreliggande fråga lär det väl icke vara värdt att bestrida eller ens tala om, ty svärligen skulle väl domstolarne vilja mot statsmagterna i det fallet häfda den enskildes rätt. Men det behöfver man här icke heller tänka sig, isynnerhet som frågan alldeles icke föreligger under så utomordentligt stora och i nationalekonomiskt afseende viktiga förhållanden, att man kan vara frestad att härvidlag göra en afvikelse från den önskan jag åtminstone har, och som jag anser, att det allmänna rättsmedvetandet kräfver, att respektera den dödes vilja.

Här har blifvit sagdt, att omkring 100 millioner kronors taxeringsvärde är bundet under fideikommissrätten. Men det är i alla fall en jemförelsevis allt för liten del af den svenska jorden, för att det skulle innebära något verkligt hinder, eller medföra något men i afseende på det fria förfogandet öfver fastighet.

Hvad för öfrigt beträffar det förhållande, som här blifvit antydt i fråga om fideikommissens egenskaper att lemna allt åt en men intet åt de öfriga inom familjen, så beror det helt och hållet på fideikommissarien sjelf. Om han sköter sig väl och ordentligt, behöfver han alldeles icke öfverlemna sina öfriga barn åt fattigdomen.

Det har vidare blifvit sagdt, att det icke öfverensstämde med principen för den lika arfsrätten att respektera fideikommissinstitutionen. Vid den lika arfsrättens införande ifrågasattes aldrig att ändra sådana testamentariska förordnanden, och genom 1857 års testamentariska lagstiftning har testamentsrätten blifvit så betydligt utsträckt, att den lika arfsrätten derigenom enligt nuvarande lag

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

kan högst väsentligt modifieras. Enligt mitt förmenande tillhör fideikommissen ryggraden i samhället, och då jag, för min del, icke vill vara med om att försvaga denna, yrkar jag afslag på utskottets förslag.

Herr Roman: Lika med lagutskottet hyser äfven jag den bestämda öfvertygelsen, att familjefideikommissinstitutionen står i uppenbar strid med allmänna rättsmedvetandet samt uppfattningen af hvad samhällets sunda utveckling kräfver. Om och när detta förhållande i allmänhet erkännes såsom obestriddigt, så kan jag icke finna annat, än att staten har både rättighet och pligt att upphäfva en sådan institution. Då jag kommit till min uppfattning af denna fråga hufvudsakligen på samma grunder, som af föregående talare redan blifvit anförda, anser jag det hvarken behöfligt eller lämpligt att nu upprepa dessa. Dock ber jag att få yttra några ord i fråga om tvenne anmärkningar, som gjorts mot institutionens upphäfvande, den ena att sådant ej skulle kunna ske utan rättskränkning, och den andra att det skulle möta oöfverstigliga svårigheter att ordna de rättsförhållanden, som blefve beroende af institutionens upphäfvande.

Hvad den förra af dessa anmärkningar beträffar, så torde det vara uppenbart, att denna rättskränkning icke kan drabba andra än de fideikommissinnehafvare, som finnas, då institutionen kan komma att upphäfvas, och kommande fideikommissarier. Jag medgifver då att, om institutionen upphäfves utan vederbörlig hänsyn till då varande fideikommissarier och kommande sådana, så vida desse då äro födda eller afade, detta skulle innebära en verklig rättskränkning; men det är ju icke nödvändigt, att vi göra oss skyldige till en sådan rättskränkning för att få institutionen afskaffad. Återstår då endast den rättskränkning, som kan anses träffa en fideikommissarie, som födes ett eller annat årtionde, ett eller annat århundrade härefter. Denna rättskränkning synes mig dock vara af ringa eller ingen betydelse i jembörelse med den rättskränkning, som nu oupphörligen drabbar alla dem, hvilka just till följd af dessa enskildes dispositioner af förevarande slag äro utestängda från den arfsrätt, som eljest är i lag tillförsäkrad hvarje svensk man och qvinna.

På den andra anmärkningen svarar jag endast, att det icke får möta oöfvervinneliga svårigheter att ordna rättsförhållanden, som böra ordnas.

Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Björnstjerna: Vore det här fråga om att inrätta en ny familjeinstitution i Sverige, så skulle jag visst icke yttra mig för saken. Men nu är det fråga om att afskaffa en gammal institution och att, så vidt jag kan se, utöfva en rättskränkning mot många, ehuru den siste talaren icke tycktes finna det.

I förbigående vill jag endast nämna till den ärade talaren på göteborgsbänken, som så bröt stafven öfver det engelska öfverhuset, att han misstog sig, när han förklarade, att det vore så vanmäg-

tigt, att det icke ens vågade afslå ett begärdt anslag. Några anslagsfrågor föreläggas nemligen icke engelska öfverhuset. Det är detta, som utgör dess svaghet, att endast underhuset afgör dylika frågor. Men att öfverhuset för öfrigt i England spelar en betydande rol, torde väl framgå deraf att halfva ministeren alltid tillsättes från detta hus, och markisen af Salisbury, som nu står i spetsen för regeringen, är väl icke heller att förbise.

Här har af flere talare upprepade gånger blifvit sagdt, att man på intet vis vill kränka den nuvarande fideikommissinnehafvarens rätt, utan man vill till och med gifva honom mer än hvad hans rätt vore, ty man ville gifva honom testamentsrätt öfver sitt fideikommiss. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det äfven fins andra, som hafva anspråk på dessa fideikommiss, än den nuvarande innehafvaren och hans barn. Det fins sannolikt mängen fideikommissinnehafvare, som nu gerna skulle se, att ett beslut fattades om fideikommissens upphäfvande, i hopp att få fördela sitt fideikommiss mellan sina barn. Men han tänker då icke på, att om egendomen icke varit fideikommiss vore han kanske nu en fattig stackare, som ingenting hade att lemna åt sina barn. För att se, huru det skulle slå sig ut, bläddrade jag nyss i adelskalendern och fann genast på bokstafven A en fideikommissarie, som har eller haft elfva syskon. Dessa elfva och deras barn, om jag icke medräknar de gifta systrarnas barn utan endast dem, som bära fideikommissariens nann, uppgingo till närmare fyratio personer. Skulle nu ett sådant beslut fattas om fideikommissrättens upphäfvande, fins det väl icke något rimligt skäl, hvarför den nuvarande innehafvaren skall få dela fideikommisset mellan sina barn. Hvarför skola icke hans syskon och deras barn äfven få del deri? Deras fader var ju äfven fideikommissets innehafvare. Om ödet så fogat, att fideikommissrätten upphäfts för 20 år sedan, då hade de fått vara med om delningen, och den nuvarande innehafvaren fått blott en tolftedel deraf samt vore således nu en föga förmögen man. Skall fideikommissinstitutionen upphävas, och vill man dervid vara rättvis, så kan jag icke se, att det kan gå för sig på annat sätt, än att man går tillbaka till testatorn och efter nuvarande innehafvarens död fördelar arfvet mellan testatorns alla efterkommande. Endast då är rättvisa skipad, ty den nuvarande fideikommissarien har icke bättre eganderätt till fideikommisset än någon af testators öfriga afkomlingar, hvilka eventuellt dertill kunna blifva berättigade. Jag tror således, att man här råkar ut för mycket stora svårigheter, ty det kan väl icke vara rättvist att, med uppenbar kränkning af andras lagliga anspråk, tillerkänna den nuvarande innehafvaren fideikommisset såsom arf och eget, med rätt att dela det mellan sina barn.

Någon skada för vårt land tror jag alldeles icke har skett genom fideikommissinstitutionen. Min öfvertygelse är, att, hvad åtminstone de stora fideikommissen angår, deras jord i allmänhet är mycket väl skött, och att de i detta afseende kunna tjena till mönster för många andra jordegendomar i vårt land, i synnerhet bön-

Ang. fideikommissinstitutionens upphäfvande.
(Forts.)

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.
(Forts.)

dernas. Från denna synpunkt tror jag, att fideikommissen äro en fördel för landet.

Man har vidare sagt, att de stifta split och oenighet inom familjerna. Det är väl sant, att det är obehagligt för syskonen, som ingenting få, när fideikommissarien får allt. Men med fideikommissets stiftande har just meningen varit, att det inom familjen skall finnas en, som är förmögen och som kan upprätthålla familjens värdighet och hjälpa de andra familjemedlemmarne. Så sker det på många fideikommiss i Sverige, likasom i England och andra länder.

Jag skall icke längre uppehålla kammaren utan yrkar afslag å utskottets förslag.

Herr Bergström: Den sjette talaren i ordningen, herr Wieselgren, har i *en* punkt fullkomligt rätt uppfattat min ståndpunkt i förevarande fråga. Men det kan jag deremot icke säga om den femte talaren, herr Hasselrot. Jag har nemligen icke obetingadt bestridt statens befogenhet och rätt att vidtaga en sådan åtgärd, som här är i fråga. Det har jag så mycket mindre kunnat göra, som jag erkänner statens suveränitet. Man vet ju, att engelska parlamentet till och med tillerkänner sig »omnipotens», en egenskap, som vi svenskar endast tillägga Gud. Jag har således icke drifvit den satsen, att statsmagterna icke skulle kunna vidtaga en sådan förändring, som nu är i fråga. Men jag har sagt, att en dylik åtgärd alltid vore betänkelig, och det vidblifver jag fortfarande, ty en affidens vilja bör respekteras. Den respekteras i fråga om stiftelser till fromma ändamål, om också icke till den grad, att staten icke tilltror sig kunna reformera dem, men, så vidt möjligt är, låter staten dessa stiftelser ega bestånd, och så har staten år 1810 äfven gjort med fideikommissen. Den har lemnat en laglig utväg att reformera dem, men har icke velat upphäva dem. Jag kan icke annat än vidhålla den åsigten, att den lagstiftning, som nu är i fråga, i viss mån skulle få retroaktiv verkan. Jag skall taga ett exempel. Vår nu gällande rätt medgifver en fastighetsegare befogenhet att vid försäljning af fastigheten förbehålla sig så kallade undantagsförmåner, en befogenhet, som jag oändligt gerna skulle vilja ha upphäfd, ty, som hvar man vet, är det en ständig källa till hemska brott, att efter egendomens försäljning den forne egaren har rätt att uppbära en del af egendomens afkastning. Om, under det den nuvarande lagen eger gällande kraft, någon egare vid försäljning af sin fastighet betingar, att han och efter honom hans efterkommande skola hafva en viss del af fastighetens afkastning, och sedermera en lag utfärdas, som förbjuder dylika undantagsaftal, så kan väl icke bestridas, att den lagen skulle få en tillbakaverkande kraft, om den tillika gjorde slut på de undantagsaftal, som träffats under den tid, då sådana aftal voro tillättna och i öfrigt genom in-teckning vore privaträttsligt betryggade. Är då hvad motionären föreslagit det enda sätt, hvarpå bestående fideikommiss skulle kunna försvinna? Visserligen icke. Redan den gamla testamentsstadgan talar om det fall, att vilkoren i fideikommissbref exspirerat, i hvilket fall fastig-

heten upphör att vara fideikommiss. Jag kan gifva exempel härpå. I Skåne fans ett stort fideikommiss, som kallades Glimminge strögods eller det Rosenkrantzska fideikommisset. När den siste innehafvaren dog, uppstod en långvarig process, hvarunder pretendenter kommo från både Sverige, Danmark och Tyskland. Men denna process slutade så, att Kongl. Maj:t i högsta domstolen förklarade, att vilkoren för fideikommisset hade expirerat, och det blef i vanlig ordning arfskiftadt. Ett annat fall är, då fideikommissbrevet är så otydligt och har mot hvarandra så stridande bestämmelser, att det är omöjligt att tillämpa dem. Det har verkligen inträffat, att Kongl. Maj:t af denna anledning förklarar att fideikommisset bör upphöra. Så var namligen förhållandet med det ofrälse Asplundsku fideikommisset. Slutligen händer det ock, att ett fideikommiss, som blifvit intecknad, måste säljas på exekutiv auktion. Äfven då upphör fideikommissrätten. Må man då låta dessa förhållanden verka sitt verk och respektera hvad som för närvarande eger rum!

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Motionären i ämnet vid 1810 års riksdag hade fattat frågan hufvudsakligen från nationalekonomisk synpunkt. Han tog till utgångspunkt för sitt förslag det förhållande, att Riksdagen förut beslutit, att hvarje svensk man finge besitta jord af hvad beskaffenhet som helst. Med detta till utgångspunkt förklarade han det vara högst olämpligt, att rättigheten att stifta fideikommiss finge ega bestånd, ty då kunde inträffa, att all svensk jord blefve lagd under fideikommissoriskt band, hvaraf följden åter blefve att man komme att sakna tillfälle att förvärfva jord. Denna tankegång genomgår också lagutskottets hela betänkande vid 1810 års riksdag. Der talas ständigt om »jord», »jordbruk» och »jordens odling» o. s. v.

Jag tror mig verkligen hafva visat, att fideikommissens storlek icke är så betydlig, att någon fara är för handen af den art, som motionären tänkt sig. För detta satte 1810 års lagstiftare en bom, derigenom att de förbjödo stiftandet af nya fideikommiss.

I sammanhang härmed vill jag säga, att herr Hasselrots uppgift, att fideikommissens taxeringsvärde skulle utgöra en tjugondedel af taxeringsvärdet hos den i enskild ego varande fasta egendomen, icke är fullt exakt. Det är visst icke en tjugondedel. Det går an att multiplicera taxeringsvärdet å de fideikommiss, som finnas på landet och i stad, med 20 och jemföra produkten med den uppgift, som finnes i den officiella statistiken. Då skall man finna, att det icke är en tjugondedel utan något mindre; men derom vill jag icke vidare nu orda.

Så fort det talas om det kränkande för rättsmedvetandet, att lika arfsrätt icke eger rum, vill jag först erinra, att det visst icke är sagdt, att ett af flera syskon är den afidne fideikommissariens efterföljare; denne kan vara alldeles oskyld. Men i hvad fall som helst tillåter lagen för närvarande stiftande af familjefideikommiss i lösören och pengar. Om nu någon ännu står på den råa ståndpunkten, såsom herr Ölander uttryckte sig, att han sätter familjens heder och konsevation så högt, att han vill göra en fideikommissorisk stiftelse, så får han göra det i pengar. Hvarföre finner nämnda

Ang. fideikom-
missinstitu-
tionens upp-
hörande.

(Forts.)

ledamot icke sitt rättsmedvetande deraf lika såradt, som om stiftel-
sens föremål är en fastighet. Mitt rättsmedvetande är icke så fint,
att det känner sig mer såradt i ena än i andra hänseendet.

Jag har att vederlägga en uppgift af den femte talaren i ord-
ningen. Han nämnde, att bestämmelsen i nu gällande lag, att testa-
mente får göras »med vilkor» icke syftar på fideikommissstiftelser.
Det kan må hända synas vara ett likgiltigt ämne, men det kan
också från rättshistorisk synpunkt vara upplysande att nämna, att
man vid granskning af den gamla lagkommissionens särskilda för-
slag till ärfdabalk funnit, att i det första förslaget 5 § af testa-
mentsstadgan, som handlade om fideikommissstiftelser varit införd,
men att under fortsatt bearbetning och revision dess innehåll allt
mer och mer inskränktes, till dess i den slutliga redaktionen endast
qvarstod uttrycket »med vilkor» såsom syftande på fideikommiss-
stiftelser. Skulle någon betvifla min uppgift i detta fall, hänvisar
jag till finnen Palméns Rättshistoriska bidrag. Jag har låtit efter-
höra, om boken funnes på riksdagsbiblioteket, men fick till svar,
att den tyvärr icke fans der. Emellertid hänvisar jag talaren till
boken, och om han har tid att läsa den, skall han finna, att min
lagtolkning är riktig.

Herr Hedlund, var om jag rätt minnes, den tredje talaren i
ordningen. Han gjorde åtskilliga utflygter på rättshistoriens om-
råde, särskildt citerade han ett yttrande af Plinius, »latifundia rem-
publicam perdidere», eller stora gods hafva förderfvat den romerska
staten. Att detta yttrande innehåller en sanning torde icke kunna
bestridas, men dessa latifundier uppkommo icke genom fideikommiss-
stiftelser, utan derigenom, att de romerska patricierne uteslutande
tillvällade sig den så kallade *ager publicus* i de eröfrade provinserna,
och det var detta, som framkallade de häftiga striderna om *åker-
lagarne*, som innehöllo bestämmelsen att ingen finge innehafva mera
än 500 jugera, såsom ursprungligen var förhållandet. Det var all-
deles icke fråga om några fideikommitterade fastigheter. För min
del är jag af den åsigten, att det för ett land är nyttigt att hafva
både latifundier och små jordbruksfastigheter. De stora latifund-
innehafvarne äro i stånd att spela rolen af mecenater samt upp-
muntra konst och vetenskap, och det hafva de i vårt land äfven
gjort. Derpå kunna anföras många exempel. Innehafvare af små
jordbruksfastigheter kunna det icke, äfven om de hafva den derför
erforderliga bildningen.

Här finnes i vårt land genom lag skapad en märklig institution,
som är ganska lik fideikommissinstitutionen och det är stadgad äbo-
rätt till kronohemman. Successionen går till äldste sonen och om
han dör utan bröstarfvingar till äldste broder och så vidare. Det
är märkligt nog, att rättsmedvetandet icke finner sig kränkt af detta.
Det är dock en lagbestämmelse. Man har ansett denna institution
såsom ett bondeståndets palladium. Nu är den visserligen af mindre
vigt, derföre att kronohemmanens antal successivt förminskats ge-
nom skatteköp. Rättsmedvetandet borde dock finna sig lika mycket
kränkt deraf, att äldste sonen till en kronohemmansåbo till förfång

för sina syskon tillträder kronohemmanet alldeles som fideikommissarien sitt fideikommiss, och märk väl, den senare tillträder det icke på grund af arfsrätt utan på grund af testamente.

Jag anser fortfarande högst betänkligt att aflåta en sådan skrifvelse, som lagutskottet föreslagit, och jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan.

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Herr Sandberg: Det torde ursäktas mig, om, då jag för några år sedan såsom medlem af lagutskottet varit med om denna frågas behandling, jag vill yttra några ord om densamma.

Det finnes sannolikt ingen i kammaren, som är så obenägen för fideikommissstiftelserna som jag och som lifligare än jag önskar, att de kunde på ett lagligt och rättvist sätt upphävas. Men det oaktadt finner jag ordalagen i skrifvelsen sådana, att jag för min del icke kan godkänna densamma. Om man i stället hade skrivit och anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes *låta utreda*, huru och på hvad sätt samt under hvilka vilkor fideikommissstiftelserna måtte kunna upphävas, skulle jag hafva varit med derom, men icke som det nu står, då Riksdagen begär en lag, hvarigenom faktiskt alla fideikommissstiftelser skulle upphävas.

Jag hade också tänkt yttra några ord i afseende på ordnandet af rättsförhållandena vid upphörande af en fideikommissstiftelse, men har i detta hänseende blifvit i hufvudsak förekommen af herr Björnstjernerna. För att i ett sådant fall handla fullt rättvist, finnes, så vidt jag kan förstå, ingen annan utväg än att gå tillbaka till fideikommissets stiftare och lemna alla hans afkomlingar del i fideikommisssegendomen. Jag inser mer än väl de stora svårigheter, som utan tvifvel komme att möta ett dylikt tillvägagående, men vill dock hoppas, att de skola kunna öfvervinnas.

På grund af hvad jag nu anført kan jag icke vara med om skrifvelse i sådana ordalag, som nu blifvit föreslagna.

Herr Unger, Magnus: Om jag kunde, såsom ett par föregående talare bringa mig öfver på den ståndpunkten, att jag hade att tillse, blott huruvida det vore *lämpligt* att upphäva alla fideikommissstiftelser och låta fideikommissen gå i arf såsom annan egen- dom, skulle jag icke yttra mig i ämnet, ty jag inser alltför väl, huru önskligt det vore ur nationalekonomisk, social och familjesynpunkt, att fideikommissen kunde upphöra. Enligt mitt förmenande gäller frågan här dock icke endast huruvida detta vore *lämpligt*, eller icke, utan jag tror, att man måste först tillse, huruvida man kan upphäva fideikommissen utan att kränka rättigheter, som kommit till stånd under skydd af en lag, som då fans.

Den ene af dessa talare, herr Hasselrot, kom på den ståndpunkten, att det vore fråga blott om lämpligheten, genom erinran derom att 1734 års lag icke uttryckligen medgäfvade fideikommissstiftelser, utan endast stadgade: »vill någon, man eller qvinna, göra

Ang. fideikom-
missinstituti-
onens upp-
hörande.
(Forts.)

testamente, hafve våld göra det muntligen eller skriftligen, *med eller utan vilkor*», men denne talare, som väl känner den historiska grunden för detta stadgande, 1686 års testamentsstadga, har icke med 1734 års lag kunnat hala sig upp på lämplighetsständpunkten.

Han har kommit dit hufvudsakligen genom att åberopa kongl. förordningen den 3 april 1810 och att fideikommissrättens helgd genom tillåtelsen att inteckna fideikommiss redan vore faktiskt rubbad. Genom nämnda kongl. förordning stadgas: »att i de fall, då någon innehafvare af fideikommissegendom kan komma i behof att derå emot inteckning göra lån eller för egendom anse förmånligt att få göra utbyte af till fideikommisset hörande jord, eller ock finna sig föranlåten att söka häfvande af vissa i fideikommissstiftelser innehafvaren föreskrifna vilkor, ansökningar i dessa eller andra dylika ämnen om fideikommissers rätta mening och bästa tillämpning och som icke röra frågor, hvilka mellan fideikommissarier och medarfvingar kunna yppas och enligt allmänna rättegångsordningen måste behandlas, böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, på det Kongl. Maj:t med högsta domstolen, i likhet med annan förklaring öfver allmänna lagar och författningar, må dervid, efter sig företeende omständigheter, kunna förfara.»

Utom det att från Kongl. Maj:ts pröfning i här föreskrifven ordning, är, som kammarens ärade ledamöter behagade bemärka, undantagna alla frågor, hvilka mellan fideikommissarien och medarfvingar kunna yppas, beder jag få fästa uppmärksamheten derpå, att det är en stor skillnad mellan, att i enstaka fall Kongl. Maj:t kan med högsta domstolen förklara, huru en eller annan fideikommissstiftelse skall rätteligen tydas, huruvida man emot inteckning i fideikommisset får upptaga lån o. s. v. och att draga ett streck öfver allt hvad fideikommissstiftelser heter. Och det är i förenämnda hänseende så mycket större försigtighet af 1810 års lagstiftare iakttagen, som det stadgas, att med dessa ärenden skall i likhet med annan förklaring öfver allmänna lagar och författningar förfaras.

I förbigående tager jag mig friheten erinra, att efter mitt förmenande går det icke så till vid meddelande af tillstånd att inteckna fideikommiss, som det enligt 1810 års förordning är vordet föreskrifvet, ty beträffande förklaring af civillag heter det i regeringsformen, att de af konungen och dess högsta domstol afgifna förklaringar skola underställas Riksdagen, men så sker icke i fråga om fideikommiss, utan så snart Kongl. Maj:t medgifvit inteckning af ett fideikommiss, intecknas det. Skulle Riksdagen sedan höras, vore det för sent. Ville man rätteligen förfara efter 1810 års förordning, skulle Kongl. Maj:t innan dess beslut trädde i kraft låta höra Riksdagen i dessa frågor, och det vore en ytterligare, både nödig och laglig försigtighetsåtgärd.

Den andra talaren, herr Wieselgren, synes hafva kommit upp på lämplighetsständpunkten genom drifvande af den satsen, att om rättsmedvetandet går i en viss riktning, måste lagen foga sig der-efter. Det torde dock vara något vågadt att obetingadt drifva det

påståendet. Det finnes vissa teorier i lagstiftningsväg, som ständigt vidhållits och som ständigt måste vidhållas. Man har t. ex. strängt hållit på, att civillag icke har retroaktiv verkan och icke må kunna störande inverka på förhållanden, som uppkommit under skydd af en lag, som stiftats för många decennier sedan, hvilket skulle leda till betänkliga följder.

Rättsmedvetandet, tror jag, ställer sig nu så, t. ex. beträffande den jord, som är donerad till städerna, att den icke borde kunna vinnas åter till städerna sedan enskilde förvärfvat sig densamma. Rättsmedvetandet skulle då göra gällande, att en ändring borde ske i de af t. ex. Gustaf II Adolf eller drottning Kristina gifna donationsbrefven af innehåll att jorden skall everldligen tillhöra städerna och icke kunna af enskilde förvärfvas. Det har icke ifrågasatts, men skulle med samma skäl som upphäfvande af fideikommissstiftelsen kunna ifrågasättas.

En talare nämnde, att 1810 togs ett jättesteg, då det stadgades, att derefter finge inga fideikommiss inrättas. Ja — i sådan rigtning, som afser framtida stiftelser och icke rubbar redan bestående, af lag skyddade förhållanden, skulle jag gerna vilja vara med om ännu ett jättesteg, nemligen att förbjuda stiftande af fideikommiss jemväl af lösegendom, men det är skilnad att taga detta steg i en rigtning, så att ingens rätt förnärmas, och att göra det så, som utskottet vill, hvarigenom rättssäkerheten kränkes och både fideikommissstiftarens och hans afkomlingars på lagligen tillkomna stiftelser grundade rättigheter trädas för nära.

Herr Hasselrot sade visserligen, att Kongl. Maj:t komme väl att tillse, att icke någon rättsviolation eger rum. Det tager jag för gifvet, att Kongl. Maj:t kommer att göra, men jag anser också det vara Riksdagens pligt att, innan den skrifer, göra klart för sig, om det utan violation af andras rätt låter sig göra att med ett penndrag upphäva alla fideikommissstiftelser.

På dessa grunder yrkar jag afslag å lagutskottets ifrågavarande hemställan.

Friherre Åkerhielm: Det var först sedan den nu förda öfverläggningen länge nog fortgått, som det blef för mig klart i anledning af ett yttrande från talarestolen, afgifvet af en lagutskottets ledamot, som tog utskottets utlåtande i försvar, hvilket yttrande synbarligen gjorde mycket intryck på kammarens ledamöter, att, hvad nu påyrkas, tarfvar att närmare skärskådas. Jag vill emellertid genast förutskicka det erkännandet, att jag fann det anförande, hvarpå jag syftar, det af herr Hasselrot afgifna, vara starkt bindande i sin bevisning för den satsen, att det kunde vara önskvärdt, att inga fideikommiss i landet egde bestånd. Men då jag erkänner detta, vill jag på samma gång för min del, till den kraft och verkan det kan ega, betona, att något bestämdt uttalande om sättet, huruledes en sådan fordran skulle kunna uppfyllas, icke förekommit. Den omsorgen lades på Kongl. Maj:t. Jag har varit med om att skriva till Kongl. Maj:t i frågor, som varit svåra att utreda, och

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.
(Forts.)

Ang. fideikom-
missinstitutionens upp-
hörande.

(Forts.)

mången gång har jag äfven funnit att den utvägen, som af svenska riksdagen anlitats kan hända allt för mycket, varit den enda möjliga, men i nu föreliggande fråga är en sådan utväg icke i detta ögonblick den enda möjliga eller ovilkorligen erforderliga; fasthellre är jag af den förmening, att om hithörande rättsfrågor skulle lösas endast på grund af hvad hittills förekommit, det är sannolikhet för, att på det ena eller andra hållet mot personer, i fjärrare eller närmare led härstammande från testator, komme orättvisor att begås, och att rättstvister i stor mängd skulle uppkomma. Det bör i frågor som denna vara väl genomtänkt och utredt — och sådant kan ske i ett Riksdagens utskott — huru de nya rättsgrunderna, som skola träda i stället för de bestående, skola kunna bringas till utförande och i lag stadgas. Har man icke tänkt sig detta, då har Riksdagen icke tillräckligt undångjort det på Riksdagen hvilande arbetet, utan då har man snarare gjort sig saker till att hafva varit för tidig och för rask i vändningarna. Är det då så förfärligt brådt att gå in med denna skrivelse? Måste det ovilkorligen ske 1889 i maj månad? Ånej, det är det icke. Det första steget togs 1810, och jag tror vi lugnt kunna gifva våra förtroendemän i lagutskottet tillfälle att vid en annan riksdag, då tiden icke är så långt framskriden som nu, taga under öfvervägande, huru man skulle kunna tänka sig saken mer ordnad, och att då till Riksdagen framkomma med ett mognare förslag än det nu föreliggande. Härmed vill jag icke hafva sagt, att jag icke för min del skulle kunna tänka mig möjligheten af att vara med om och till och med understödja ett förslag, som jag tydligen icke funne kränka den enes eller andres rätt och som icke, om det sattes i verket, vållade eganderättsrubbingar eller rättstvister. Jag håller mig för närvarande endast till det formelt konstitutionella, då jag uttalar den önskan, att man icke inom kammaren låte sig hänföras af den starkt sammanbundna bevisningen mot fideikommissers bestånd i den nämnde talarens anförande och, endast följande denna uppfattning, funne sig föranlåten att besluta en skrivelse, som icke behöfver beslutas i dag och som först då bör afgå till Kongl. Maj:t, när lagutskottet mer genomtänkt huru reformen skall kunna genomföras.

För min del kan jag således ej finna annat än riktigast och klokast att förena mig med dem, som yrkat afslag på lagutskottets hemställan.

Herr Hedlund: Jag anhåller få berigtiga en missägning, hvar till jag möjligen gjort mig skyldig i mitt förra anförande. Om jag der sagt, att det var en *beskattningsfråga*, som framkallade den starka oviljan mot Englands öfverhus, så var uttrycket origtigt. Det var en *ekonomisk* fråga, och den förekom i maj månad 1880, men hvilken frågan var, kan jag nu icke erinra mig.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Hasselrot: Med anledning af några anmärkningar af lagutskottets ärade ordförande beder jag få påpeka, att jag i mitt

förra yttrande uttryckligen sade att jag icke ville bestrida, att de fideikommiss, som stiftats med stöd af 1734 års lag, varit fotade på rättslig grund, ehuru jag fann denna skäligen svag samt att min bevisning icke grundades på min anmärkning om otydligheten af bestämmelsen i 1734 års lag.

Ang. fideikommissinstitutionens upphörande.

(Forts.)

Vidare sade den ärade ordföranden, att han aldrig nekat till, att statsmagterna hade rätt att bestämma i föreliggande fråga, om han än fortfarande ansåge betänkligt att vidtaga någon åtgärd härutinnan. Jag ber att få taga fasta på detta yttrande, ty så vidt jag kunnat fatta, har den ärade ordföranden förut uttalat såsom sin åsigt i detta afseende, att endast i verkligt nödfall statsmagterna vore berättigade att införa förändringar i familjefideikommissinstitutionen, och emellan dessa båda uttalanden är enligt mitt förmenande en väsentlig skilnad. Mina uppgifter angående förhållandet mellan värdet af fideikommissen på landet och den öfriga jorden vidhåller jag i allo såsom rigtiga.

Hvad angår ordalagen i skrifvelsen, tror jag icke det har någon egentlig betydelse, om de formuleras på ett eller annat sätt. Finner regeringen ej skäl att göra någonting vid frågan, svarar regeringen naturligtvis detta och framlägger intet förslag, äfven om Riksdagens begäran om framläggande af förslag är positiv och ej, såsom herr Sandberg önskat, gjord beroende på om regeringen skulle finna Riksdagens önskan om en ändring af institutionen i fråga vara lämplig och riktig. Hvad slutligen friherre Åkerhielms yttrande beträffar, får jag väl erkänna, att det vore önskligt, om i nu föreliggande fall, då Riksdagen afåter skrifvelser, Riksdagen deruti kunde uttala sin mening om det sätt, hvarpå den åstundade reformen skulle lösas, men i detta fall torde ett angifvande af sättet för frågans lösning öfverstiga icke blott lagutskottets utan äfven Riksdagens förmåga. Jag betvivlar nemligen, att nöjaktig klarhet härutinnan kan vinnas, förrän en utredning af beskaffenheten af åtminstone ett flertal af nu varande fideikommissinstitutioner egt rum, och en sådan utredning kan endast Kongl. Maj:t förskaffa oss. Det skulle, sade den ärade talaren, icke vara brådtom med denna skrifvelse och det medgifver jag gerna, men vill man saken, så tror jag man kan lika gerna nu som en annan gång besluta sig för att afåta en skrifvelse, ty skall man vänta till dess man kan bestämma riktningen, hvori förändringen skall gå, tror jag att man får vänta i all evighet och det blir kanske väl långt. Vilja vi verkligen saken, få vi väl hoppas, att Kongl. Maj:t går oss till mötes, med anskaffande af den utredning, som erfordras och framläggande af det förslag, som deraf föranledas.

Herr Sjöcrona: Då denna fråga behandlades i lagutskottet, var jag ännu ledamot i samma utskott, och, såsom herrarne behagade inhemta af betänkandet, har jag velat reservera mig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Lagutskottets ordförande har fullständigt utvecklade de skäl, som ligga till grund för denna reservation, och jag har således intet synnerligt att tillägga. Jag inskränker mig till att i största korthet först och främst erkänna rig-

Ang. fideikom-
missinstituti-
onens upp-
hörande.
(Forts.)

tigheten af det på motsidan framställda påståendet, att statsmagt-
terna hafva fullkomlig rättighet att stifta en lag i det antydda syftet.
Jag skulle också kunna vara med om en sådan lag, om jag funne
ett stort statsintresse fordra detta, eller om fideikommissinstituti-
onen har visat sig medföra stora politiska och sociala oegentlig-
heter och orättvisor. Men jag kan icke finna att dessa förutsätt-
ningar äro för handen. Vore förhållandet sådant, skulle jag, såsom
sagdt, visserligen anse att statens fördel och rätt bör gå framför
enskildes eventuella rätt, och då vore visserligen skäl att tillämpa
den välkända satsen »gagnar det staten, så slå till». Men så är för
närvarande icke förhållandet; jag anser tvärtom, att ännu så länge
fideikommissinstitutionen kan medföra ganska stor nytta, både i
politiskt och socialt hänseende. Då härtill kommer, att Riksdagen
enligt mitt förmenande icke i en så svärlöst fråga bör inskränka sig
till att lösligt framkasta en skrifvelse, utan att på det ringaste sätt
antya, huru man borde lösa densamma så, att man icke tillskapar
större orättvisor och obilligheter än de, man nu vill afhjelpa, för-
enar jag mig med dem, som yrkat afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och tal-
mannen i enlighet med de derom framställda yrkandena propositioner,
först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande utlåtande hem-
ställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare
propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och
anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets berörda hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja — 54;
Nej — 57.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ute-
slutande ur riksstaten för år 1890 af det för Hennes Kongl. Höghet
Prinsessan Eugenie anvisade anslag m. m.; och

n:o 71, angående statsbidrag för ny reglering af Umeå stad i
följd af den staden år 1888 öfvergångna brand; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ordnande af döfstummeundervisningen i riket.

Ledighet från riksdagsgörömlen under fjorton dagar från och med den 6 i denna månad beviljades herrar *Odelberg* och *Ekenman, Victor*.

Kammaren åtskildes kl. 3,34 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 4 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogos å nyo statsutskottets den 29 sistlidne april och den 1 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial:

n:o 5 b, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda anslagen dels till försvarsverket till lands i allmänhet, eller arméförvaltningens departement, dels ock till beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps;

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda förslagsanslaget till lindring i rustnings- och roteringsbesvären; samt

n:o 67, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden och memorial hemställt bifölls.

Föredrogos å nyo statsutskottets den 1 och 3 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående de i fråga om förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län meddelade bestämmelser.

Ang. dispositionen af de för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län afsedda medel.

Herr Roman: Herr grefve och talman! Mine herrar! Såsom bekant torde vara, sträcka sig i Jemtlands län den bofasta befolkningens egor omedelbart intill gränserna för lapparnes renbetesfjell, och den omständigheten har vållat otaliga, delvis ganska bittra strider emellan den bofasta befolkningen och lapparne — strider, hvilka uteslutande haft sin rot i det oftast nästan olidliga intrång, lapparnes renar gjort å den bofasta befolkningens egor.

Visserligen är det sant, att lappens ställning ingalunda är afundsvärd, men sannerligen denna bofasta befolkning, som bygger och bor i lapparnes närhet, lefver under synnerligen gynsammare existensförhållanden, då de först och främst hafva att kämpa med en karg natur och ett oblidt klimat, och derjemte hafva att kämpa med lapparnes renar om den lilla afkastning jorden kan gifva dem.

I vår tid, då man är så angelägen om att omgärda jordbruket med alla möjliga skyddsskrankor, af hvilka icke ens skuggan når fram till denna befolkning, som likväl får vidkännas alla skuggsidorna deraf, bör samma befolkning kunna påräkna någon sympati i sin sträfvan att så mycket som möjligt undkomma renarnes härjningar på deras egor. En utväg härtill har man trots sig finna i en utvidgning af lapparnes renbetesområden — en åtgärd, som jag skattar synnerligen högt för de fördelar derigenom beredas lapparne, hvilka obestriddligen för närvarande äro hänvisade till ett alltför trångt utrymme. Jag förbiser icke heller, att genom en dylik åtgärd möjligen en af de väsentligaste anledningarne till detta lapparnes intrång på den bofasta befolkningens område kan komma att afägsnas. Men å andra sidan är jag lifligt öfvertygad om, att detta intrång icke kommer att upphöra eller ens kan upphöra, så länge lapparne tillåtas att med sina renar uppehålla sig i omedelbar närhet af den bofasta befolkningens egor.

Af denna anledning tillåter jag mig uttala den förhoppning, att vid de inköp af mark, som för utvidgning af lapparnes renbetesområden kan komma att ske, den största varsamhet måtte iakttagas, så att icke detta öfverklagade onda, som jag nu påpekat och som för närvarande är begränsadt till de trakter, der lapparne nu uppehålla sig, måtte utbredas jemväl till de trakter, som hittills varit derifrån förskonade.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 1 och 3 i denna månad bordlagda memorial n:o 9, i fråga om användande af riksbankens vinst för år 1888.

1 punkten.

Ang. bankovinstens användande.

Herr Sandberg: Enär det för mig varit och fortfarande är omöjligt att fatta den finansiella visdom, som utan tvifvel ligger

fördold i förslaget att åt riksbanken bibehålla något öfver hälften af förra årets bankovinst, ehuru det af ingen lærer kunna bestridas, att för närvarande hela vinsten *kan* af riksbanken undvaras, under det att man kan antaga för gifvet, att vi iföljd af redan beviljade anslag blifva nödsakade att öka vår redan alltför stora statsskuld, har jag inom utskottet yrkat, att hela bankovinsten måtte lemnas till statsverket i syfte att minska behofvet af nya låns upptagande; och då vi möjligen, derest hela bankovinsten blefve öfverlemnad till statsverket, skulle kunna undvika att än ytterligare öka vår statsskuld, har jag ansett mig skyldig att inom kammaren framställa enahanda yrkande, som jag haft inom utskottet.

*Ang. banko-
vinstens an-
vändande.*
(Forts.)

I detta anförande instämde herr *Bergström*.

Friherre Åkerhielm: Ehuru det inför ett så fåtaligt plenum torde vara af mycket ringa vikt att framhålla allt hvad som eljest kunde vara af vikt att framhålla i denna fråga, anhåller jag likväl, då ett yrkande gjorts, att få fästa uppmärksamheten på hvad bankoutskottet anfört och hvad fullmäktige för sin del enhälligt tillstyrkt, nemligen att en närmast lika fördelning af bankovinsten måtte ega rum mellan riksbanken och statsverket, hvarigenom man jemväl tillgodosett de skilda anspråk, som framkommit från Första och Andra Kammarens olika representanter inom utskottet och derjemte följt det *modus vivendi*, hvilket under en lång följd af år plägat tillämpas.

Det förefaller mig vidare temligen öfverflödigt att erinra om, att man redan för lång tid tillbaka lyckades finna detta uttryck för hvad den förste talaren icke uppfattade såsom någon finansiell visdom. Efter hvad jag förmodar var det af politisk klokhet och beräkning att komma ifrån de gemensamma voteringarna, som man beslöt bankovinstens fördelning emellan riksbanken och statsverket. Under några år har en rubbning härutinnan egt rum, men i år har bankoutskottet kunnat med tillfredsställelse återgå till den gamla fredsständpunkten. Beslutet fattades med 15 röster mot 1.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande memorial hemställt och vidare derpå att, såsom herr *Sandberg* föreslagit, riksbankens hela vinst under år 1888 skulle öfverlemnas till statsverket; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 1 och 3 innevarande månad bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 51, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande n:o 44, öfver väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 10 § rättegångsbalken; och

n:o 52, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Hvad utskottet i förevarande memorial och utlåtande hemställt bifölls.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjetta hufvudtiteln gjorda framställning angående anslag till anordnande af fabriksinspektion;

n:o 72, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till kapitalisering och affösning af tolagsersättningen; samt

n:o 73, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående utgifvande af en stats-tidning för legala tillkännagifvanden m. m., samt om beviljande af ett extra anslag å 1,500 kronor för utredningens verkställande.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 7,43 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.